

Rapport 2012:12

Kulturnæringer i samiske områder - sysselsettings- utvikling og bedriftsstruktur

Ivar Lie

*- Ha ingen tiltro til hva statistikk
forteller, før du nøye har tenkt
over hva den ikke forteller.
William W. Watt*

Forsidefoto: Jan Roger Østby, Sametinget/Sámediggi

Tittel : Kulturnæringer i samiske områder – sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur

Forfatter: Ivar Lie

Norut Alta – Áltá
rapport : 2012:12

ISBN : 978-82-7571-224-8

Oppdragsgiver : Sametinget

Prosjektleder : Ivar Lie

Oppsummering : Norut Alta - Áltá har utarbeidet denne rapporten på oppdrag fra Sametinget, i forbindelse med Sametingets arbeid med kulturmeldingen. På bakgrunn av registerdata har Norut Alta – Áltá analysert sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur i kulturnæringene. Analysen viser vekst i kultursysselsettingen i samiske områder, og større vekst her enn i landsdelen og landet. Kulturnæringene i samiske områder har ellers en bedriftsstruktur som hovedsakelig består av små bedrifter, og i enkelte kulturnæringer stort sett enkeltmannsforetak.

Emneord : Kulturnæring, sysselsetting, bedriftsstruktur

Dato : 28.11.12

Antall sider : 40

Pris : 150 kr.

Utgiver : Norut Alta - Áltá AS
Kunnskapsparken, Markedsgata 3
9510 ALTA

Foretaksnummer: 983 551 661 MVA

Telefon: 78 45 71 00
Telefaks: 78 45 71 01
E-post: post@finnmark.norut.no
www.norut.no

Trykk : Norut Alta – Áltá AS

Forord

Norut Alta-Áltá har utarbeidet denne rapporten på oppdrag fra Sametinget, i forbindelse med Sametingets arbeid med en kulturmelding som skal bli retningsgivende for Sametingets framtidige kulturpolitikk. Formålet med rapporten er å analysere sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur i kulturnæringene i samiske områder.

Ivar Lie ved Norut Alta-Áltá har vært prosjektleder for prosjektet og har skrevet denne rapporten. Kollega Stig Karlstad ved Norut Alta-Áltá har deltatt i utformingen av prosjektet, kommentert deler av rapporten, og bidratt med konstruktive innspill til arbeidet. Innholdet står likevel forfatteren alene ansvarlig for.

Kontaktperson hos Sametinget har vært Magne Svineng. Vi takker han for bidraget til oppstart og utforming av prosjektet, og for kommentering og dialog underveis i prosjektet.

Innhold

Tabelloversikt	3
Figuroversikt.....	4
Sammendrag	5
Čeahkkáigeassu	7
1 Innledning, avgrensninger, metode	9
1.1 Bakgrunn	9
1.1.1 Kunnskapsinnhenting til Sametingets kulturmelding.....	9
1.2 Avgrensninger	9
1.2.1 Kulturnæringer definert og aggregert.....	9
1.2.2 En avgrensning av samiske områder	11
1.3 Metodisk tilnærming og datagrunnlag	12
1.3.1 Sysselsetting fra registerbasert sysselsettingsstatistikk (RegSyss).....	12
1.3.2 Bedriftsstruktur og sysselsettingsstruktur fra Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF)	13
2 Vekst i kulturnæringssysselsetting i samiske områder.....	15
2.1 Større vekst i sysselsettingen i kulturnæringer i de samiske områdene enn i landsdelen og landet.....	15
2.1.1 En oversikt over sysselsettingen i kulturnæringene i de samiske områdene.15	
2.1.2 Størst vekst i interesseorganisasjoner, utøvende kunst/musikk og sport og fritidsvirksomhet i de samiske områdene	18
2.2 Kulturnæringssysselsettingen er ulik i de ulike samiske områder.....	22
2.2.1 Innslaget av kulturnæringer høyest i Indre Finnmark	22
2.2.2 De to samiske hovedstedene	23
2.2.3 Fjordområder i Øst-Finnmark	25
2.2.4 Fjordområder i Vest-Finnmark.....	26
2.2.5 Fjordområder i Nord-Troms.....	27
2.2.6 Markasamiske områder	28
2.2.7 Lulesamiske områder	29
2.2.8 Sørsamiske områder	30
3 Bedriftsstruktur og sysselsettings-struktur i kulturnæringer i samiske områder	32
3.1 Bedriftsstruktur i kulturnæringene	32
3.1.1 Mange kulturnæringer preget av små bedrifter	32
3.2 Sysselsettingsstruktur i kulturnæringene.....	35
3.2.1 Selvstendig næringsdrivende og ansatte i kulturnæringene	36
3.2.2 Drøfting av forholdet hoved-/byrke i kulturnæringene – i noen kulturnæringer er byrke vanlig.....	37
Litteratur	40

Tabelloversikt

Tabell 2.1	<i>Antall sysselsatte i 8 kulturnæringer i 24 samiske kommuner 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	19
Tabell 2.2	<i>Antall sysselsatte i 15 kulturnæringer i 24 samiske kommuner 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	20
Tabell 2.3	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Kárásjohka-Karasjok 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	24
Tabell 2.4	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Guovdageaidnu-Kautokeino 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	25
Tabell 2.5	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Unjárga-Nesseby, Deatnu-Tana, Gamvik og Lebesby 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	26
Tabell 2.6	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Porsanger-Porsángu-Porsanki, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund og Loppa 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	27
Tabell 2.7	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Kvænangen, Gáivuotna-Kåffjord, Storffjord og Lyngen 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	28
Tabell 2.8	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Sørreisa, Lavangen, Gratangen, Skånland og Evenes 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	29
Tabell 2.9	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Tysfjord og Hamarøy 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	30
Tabell 2.10	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i Snåsa/Snåasen og Røyrvik 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	31
Tabell 3.1	<i>Antall bedrifter etter størrelse i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	34
Tabell 3.2	<i>Antall selvstendig næringsdrivende og antall ansatte i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	36
Tabell 3.3	<i>Antall selvstendig næringsdrivende, antall ansatte og antall sysselsatte i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) og registerbasert sysselsettingsstatistikk (RegSys), SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.</i>	38

Figuroversikt

Figur 2.1	<i>Andel og antall sysselsatte som arbeider i kulturnæringer i samiske områder, Nord-Norge og Norge 2011, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá. ....</i>	16
Figur 2.2	<i>Andel og antall sysselsatte menn og kvinner som arbeider i kulturnæringer i samiske områder 2011, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá. ....</i>	17
Figur 2.3	<i>Antall sysselsatte i kulturnæringer i samiske områder 2002-11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá. ....</i>	19
Figur 2.4	<i>Andel sysselsatte i kulturnæringer av totalsysselsetting i samiske områder 2011, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá. ....</i>	23
Figur 3.1	<i>Antall bedrifter og antall ansatte i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá. ....</i>	33

Sammendrag

Denne rapporten er utarbeidet i forbindelse med Sametingets arbeid med kulturmeldingen. Formålet med rapporten er å analysere sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur i kulturnæringene i samiske områder. Som datagrunnlag er brukt Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk (RegSyss) og Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF).

Analysene viser at kulturnæringene står for 4,5% av totalsysselsettingen i de 24 kommuner som her er regnet som samiske områder, noe som er litt høyere enn i Nord-Norge, og litt lavere enn på landsbasis. Det er litt flere kvinner enn menn sysselsatt i kulturnæringene i de samiske områdene. Bibliotek/museer, TV/radio/film/video/foto, utøvende kunst/musikk, opplevelses-/aktivitetsbedrifter og interesseorganisasjoner er mer utbredt i samiske områder enn i Nord-Norge som helhet. Samiske institusjoner som NRK Sami Radio, samiske museer, Beaivvás Sámi Teáhter og samiske språk- og kultursentra bidrar til dette. Det er i vertskommunene for disse institusjonene at kulturnæringene utgjør høyest andel av sysselsettingen, og klart høyest andel har den samiske hovedstaden Kárášjohka-Karasjok med 17% kultursysselsatte.

Sterkere vekst i kultursysselsetting i samiske områder enn i Nord-Norge

Antallet sysselsatte i kulturnæringene har siden 2002 økt med 33% til dagens ca 880 sysselsatte, noe som er en klart sterkere vekst enn i landsdelen og landet. Veksten har særlig kommet innen opplevelses-/aktivitetsbedrifter og næringen interesseorganisasjoner, det siste fordi denne næringen omfatter mange av språk- og kultursentrene som er etablert siste tiåret. Videre har det vært klar vekst innen utøvende kunst/musikk, bibliotek/museer, kunsthåndverk/design, sport/idrett/kulturskole og TV/radio/film/video/foto. Mye av veksten har kommet innen offentlig eller offentlig finansiert virksomhet, men veksten innen utøvende kunst/musikk, kunsthåndverk og opplevelses-/aktivitetsbedrifter er en tydelig næringsvekst.

Det har vært ulik grad av vekst i kultursysselsettingen i de samiske områdene, noe som illustreres av de to samiske hovedstedene i indre Finnmark. Mens Kárášjohka-Karasjok har hatt stor sysselsettingsvekst i kulturnæringene det siste tiåret, har ikke Guovdageaidnu-Kautokeino hatt kulturnæringsvekst. I fjordområdene i Finnmark og Nord-Troms har det vært noe vekst i sysselsettingen, men dette er fortsatt områder med lav andel sysselsatte i kulturnæringene. I de markasamiske, lulesamiske og sørsamiske områdene har det også vært noe vekst i kultursysselsettingen, men her er det små tall, og også stort sett lav andel kultursysselsatte.

Kulturnæringene i samiske områder består i stor grad av små bedrifter

Bedriftsstrukturen i kulturnæringene i de samiske områdene er i stor grad basert på småskalavirksomhet i form av selvsysselelsatte. Unntaket er de kulturnæringene som er dominert av offentlige eller offentlig eide institusjoner, men da snakker vi i større grad om kultursysselsetting enn kulturnæring. Det gjelder biblioteker/museer, NRK Sami Radio, og samiske språk- og kultursentra som Saemien Sijte / Sørsamisk museum og kultursenter i Snåsa/Snåasen, Árran lulesamiske senter i Tysfjord, Várdobáiki samisk senter i Evenes og Davvi Álbmoggiid Guovddás/ Senter for nordlige folk i Gáivuotna-Kåfjord. Innenfor de kulturnæringene som drives mer som private bedrifter, er det bare avisene/forlagene, som i de samiske områdene er bedrifter av en viss størrelse.

Innen utøvende kunst/musikk, kunsthåndverk/design, opplevelses-/aktivitetsbedrifter og film/video/foto er det mange små bedrifter uten ansatte, altså selvsysselelsatte eller selvstendig næringsdrivende. Når vi sammenligner sysselsettingstall fra RegSyss og BoF, ser vi også at mange innen de fleste av disse næringene driver virksomheten som binæring/biyrke, altså at de har et annet hovedyrke. Dette indikerer at en del virksomheter innen utøvende kunst/musikk, opplevelses-/aktivitetsbedrifter og film/video/foto i samiske områder er små, og altså bare utgjør en deltidsvirksomhet for de som driver dette.

Čoahkkáigeassu

Dát raporta lea čállojuvvon Sámedikki kulturdiedáhusbarggu oktavuodas. Ulbmil rapportain lea analyseret sámi guovlluid kulturealáhusaid barggahusdoaimmaid ovdáneami ja fitnodatstruktuvrraid. Datavuoddu leat geavahan barggahusdoaimmastatistihka maid Statistisk sentralbyrå (Statistihkalaš guovddášbyrå) lea registreren (RegSyss) ja Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF).

Analysat čájehit ahte kulturealáhusaid barggahusdoaimmat vástidit 4,5 % ollislaš barggahusdoaimmain dain 24 suohkaniin maid dás gohčodit sámi guovllun. Dat lea veaháš alit lohku go Davvi-Norggas ja veaháš vuollelis go muđui riikkadásis lea. Leat veaháš eanet nissonolbmot go dievddut geat barget sámi guovlluid kulturealáhusain. Bibliotekat/museat, TV/radio/filbma/video/govven, dáiddalaš barggut/musihkka, vásáhus-/aktivitehtafitnodagat ja berošteaddjeorganisašuvnnat leat dakkár doaimmat mat sámi guovlluin leat viidábut go ollislaččat Davvi-Norggas. Dasa váikkuhit dakkár institušuvnnat go NRK Sámi Radio, sámi museat, Beaivvás Sámi Teáhter ja sámi giella-ja kulturguovddážat. Ja kulturealáhusain leat ge eanemus bargit dain suohkaniin gos diet institušuvnnat leat, ja alimus barggahusoassi kulturealáhusain lea sámi oaivegávppogis Kárášjogas, gos 17% ollislaš bargodoaimmain leat kulturbargodoaimmat.

Sámi guovlluin ovdánit kulturbargodoaimmat nannoseappot go Davvi-Norggas

Kulturealáhusaid bargodoaimmaid lohku lea 2002 rájes lassánan 33 proseanttain dáláži, dál leat sullii 880 olbmo kulturealáhusaid bargodoaimmain, ja dat čájeha čielgasit nanu ovdáneami davimusguovlluid ektui ja muđui olles riikka ektui. Earenoamážit vásáhus-/aktivitehtafitnodagain ja berošteaddjeorganisašuvdna ealáhusas leat bargodoaimmat lassánan. Berošteaddjeorganisašuvnnaid doaimmat leat lassánan danin go dasa gullet mánga giella-ja kulturguovddáža mat mañemus logi jagis leat ásahuvvon. Dasa lassin leamaš čielga ovdáneapmi dakkár surggiin go dáiddalaš barggut/musihkka, bibliotekat/museat, dáiddaduodji/design, falástallan/kulturskuvla ja TV/radio/filbma/video/govven. Ollu dán ovdáneamis lea dáhpáhuvvon almmolaš dahje almmolaččat ruhtaduvvon doaimmain, muhto dáiddalaš barggut/musihkka, dáiddaduodji ja vásáhus-/aktivitehtafitnodagat lea suorggit main lea čielga ealáhusovdáneapmi.

Kulturbargodoaimmat leat ovdánan iešguđet dásis sámi guovlluin, dan govvidit dat guokte báikki Sis-Finnmárkkus mat leat sámi váldobáikkid. Kárášjogas lea leamaš hui stuora ovdáneapmi kulturealáhusaid barggahusdoaimmain mañemus logi jagis, muhto Guovdageainnus eai leat kulturealáhusdoaimmat viidánan. Finnmarkku ja Davvi-Romssa vuotnaguovlluin lea leamaš veaháš ovdáneapmi barggahusdoaimmain, muhto dat leat ain dakkár guovllut gos kulturealáhusain leat unnán barggahusdoaimmat. Maiddái márkasámi, julevsámi ja lullisámi guovlluin leat kulturealáhusaid barggahusdoaimmad veaháš ovdánan, muhto doppe leat smávva logut, ja oppalohkáid leat unnán kulturbargosajit.

Sámi guovlluid kulturealáhusat leat eanas smávva fitnodagat

Sámi guovlluid kulturealáhusaid fitnodagaid mihtilmasvuolta lea ahte dat hui dávjá leat dakkárat mat doaimmahit smávva fitnodatdoaimmaid ja dain leat unnán bargit. Earaláhkai lea dain kulturealáhusain maid váldoassi leat almmolaš doaimmat dahje gos leat istitušuvnnat main leat almmolaš oamasteaddjit, muhto de lea eanet sáhka kulturbargodoaimmain go kulturealáhusas. Dat leat dakkár doaimmat go bibliotekkat/museat, NRK Sámi Radio, ja sámi giella-ja kulturguovddážit, nugo Saemien Sijte / Lullisámi musea ja kulturguovddáš Snåases, Árran lulesámi guovddáš Divttasvuonas, Várdobáiki sámi guovddáš Evenáššis ja Davvi Álbmogiid Guovddáš Gáivuonas. Kulturealáhusain mat jođihuvvojit priváhta fitnodahkan, leat dušše sámi aviissat/girjelágádusat, mat sámi guovlluin leat vissis sturrosaš fitnodagat.

Dakkár suorggit go dáiddalaš barggut/musihkka, dáiddaduodji/design, vásáhus-/aktivitehtafitnodagat ja filbma/video/govven leat mánga smávva fitnodaga main eai leat virgáibiddjojuvvon bargit, muhto leat barggahusdoaimmat dahje iehčanas ealáhusjođihedjiid doaimmat. Go veardidit RegSyss ja BoF barggahusdoaimmaloguid, de oaidnit maid ahte ollugat eanas dán ealáhusain jođihit doaimma lassiealáhussan/lassibargun, sis lea namalassii eará váldobargu. Dat čájeha ahte muhtun oassi dakkár doaimmain nugo dáiddalaš barggut/musihkka, vásáhus-/aktivitehtafitnodagat ja filbma/video/govven leat hui smávva doaimmat sámi guovlluin, ja leat ge dušše oassedoaimman sidjiide geat daid doaimmaiguin barget.

---

1 Innledning, avgrensninger, metode

1.1 Bakgrunn

1.1.1 Kunnskapsinnhenting til Sametingets kulturmelding

Sametinget skal utarbeide en kulturmelding som skal bli retningsgivende for Sametingets framtidige kulturpolitikk. Formålet med meldingen er å drøfte utvikling og langsiktige målsetninger, strategier og innsatsområder for en framtidig kulturpolitikk. I forbindelse med arbeidet med kulturmeldingen skal det hentes inn relevant dokumentasjon og kunnskap om utviklingen innen kulturnæringene i de samiske områdene. I denne sammenheng er Norut Alta-Áltá blitt kontaktet med tanke på å gjennomføre prosjekt som bidrar til denne kunnskapsinnhenting.

Norut Alta-Áltá (da Norut NIBR Finnmark) gjennomførte i 2005 en analyse for Finnmark fylkeskommune om kulturnæringene i Finnmark, og ga ut rapporten «Kulturnæring lengst nord» (Karlstad 2005). Denne rapporten bygger i stor grad på de avgrensninger og definisjoner som ble brukt i den rapporten, og senere oppdateringer av utviklingen i kulturnæringene i Finnmark gjennomført i prosjektet Finnmarksstatistikken (2008).

1.2 Avgrensninger

For å undersøke kulturnærings utvikling i samiske områder, må både kulturnæring og samiske områder avgrenses og defineres nærmere.

1.2.1 Kulturnæring definert og aggregert

En avgrensning til 15 kulturnæring

I våre tidligere arbeider la vi til grunn en avgrensning av 10 kulturnæring, med basis i både internasjonal og norsk litteratur, bl.a. Østlandsforskning (Haraldsen m.fl. 2004, 2008). I tillegg tok vi med idrett og fritidsvirksomhet og arbeid i interesseorganisasjoner (ikke politiske/religiøse), bl.a. i samråd med Finnmark fylkeskommune, i tråd med "det utvidede kulturbegrep". I Statistisk sentralbyrås kulturstatistikk f.o.m. 2009 er også sport og fritidsvirksomhet inkludert (SSB 2010, 2011). Det gjelder også i Menons analyse av kulturnæringenes betydning for norsk økonomi (Espelien og Gran 2011), selv om de har avgrenset dette noe strammere enn SSB's definisjon som vi har brukt her.

Den kulturnæringsdefinisjon og -inndeling som vi har brukt omfatter altså 10 kulturnæring + 5 ekstra kulturnæring innen sport, fritidsvirksomhet og interesseorganisasjoner, altså totalt 15 kulturnæring. Denne avgrensningen omfatter alle

SSB's kulturnæringer, men i tillegg altså interesseorganisasjoner, fritidsklubber, samt annonse/reklame som ikke er tatt med av SSB, men i de fleste andre analyser (Norut, Østlandsforskning, Menon):

Først de 10 kulturnæringene:

- *Annonse/reklame*
- *Arkitektur*
- *Bibliotek/museer*
- *Bøker/aviser/blader*
- *Design*
- *Film/video/foto*
- *Kunsthåndverk*
- *Musikk*
- *TV/radio*
- *Utøvende kunst*

Og så de fem næringene som tilhører det «utvidede kulturbegrep»:

- *Sport og idrett*
- *Annen fritidsvirksomhet (aktivitets- og opplevelser)*
- *Interesseorganisasjoner*
- *Kulturskolevirksomhet*
- *Fritidsaktiviteter (fritidsklubber for barn/unge)*

En aggregering til 8 kulturnæringer

Dette er en relativt detaljert inndeling, særlig når vi ser på samiske områder hvor noen av disse næringene knapt er representert. Vi har derfor i de fleste framstillingene i denne rapporten slått sammen til 5 + 3 kulturnæringer, altså 8 kulturnæringer:

De fem første er disse:

- *Bibliotek/museer*
- *Bøker/aviser/blader/annonse/reklame*
- *TV/radio/film/video/foto*
- *Utøvende kunst/musikk*
- *Kunsthåndverk/design/arkitektur*

De tre siste som dekker det utvidede kulturbegrep er disse:

- *Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber*
- *Opplevelses-/aktivitetsbedrifter*
- *Interesseorganisasjoner (ikke politiske/religiøse)*

Spesifikt samiske kulturnæringer?

Et spørsmål er hvordan typisk samiske næringer blir ivaretatt i denne avgrensningen og aggregeringen av kulturnæringer? Duodji plasseres i næringen kunsthåndverk, eller som visuell kunst under utøvende kunst. Mange duodjiutøvere er imidlertid registrert som reindriftsutøvere, da duodji drives i næringskombinasjon med reindrift, og disse kommer derfor ikke med i denne avgrensningen av kulturnæringsutøvere. Denne avgrensningen er gjort i samforstand med oppdragsgiver, da en her har ønsket å fokusere på de som driver duodji som kulturnæring, ikke de som har det som binæring til reindrift.

Næringen interesseorganisasjoner har også en spesifikk samisk dimensjon, ved at ulike samiske institusjoner og organisasjoner med ansatte kommer fram. Innen de andre næringene vil samisk språk og kultur være framtreddende, selv om det ikke er spesifikt samiske næringer. Innenfor musikk er samiskspråklige tekster og musikkformen joik eksempel på spesifikke samiske kulturuttrykk, mens mye av litteratur, aviser, blader tv/radio/film/video i de samiske områdene vil være på samisk. I den grad opplevelses-/aktivitetsbedrifter tar utgangspunkt i samisk kultur, vil disse også ha et spesifikt samisk særpreg.

1.2.2 En avgrensning av samiske områder

Avgrensninger av samiske områder kan gjøres på ulike måter og etter ulike kriterier. I dette prosjektet er det Sametingets administrasjon som har valgt ut 24 kommuner som representerer de ulike samiske områdene. Valget av hele kommuner er gjort med utgangspunkt i at mye av statistikkgrunnlaget primært foreligger på kommunenivå.

Denne avgrensningen er gjort med utgangspunkt i STN-området, området for Sametingets tilskuddsordninger for næringsutvikling, og er altså en relativt vid avgrensning som omfatter mange kommuner der den samiske befolkningen i ulik grad er en minoritet. En begrunnelse for denne vide avgrensningen er bl.a. å få med samiske områder utenom de sentrale nordsamiske områdene i indre Finnmark.

Følgende 24 kommuner er valgt ut:

11 kommuner i Finnmark: Unjárga-Nesseby, Deatnu-Tana, Gamvik, Lebesby, Kárásjohka-Karasjok, Porsanger-Porsángu -Porsanki, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund, Loppa, Guovdageaidnu-Kautokeino

8 kommuner i Troms: Kvænangen, Gáivuotna-Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Sørreisa, Lavangen, Gratangen, Skånland

3 kommuner i Nordland: Evenes, Tysfjord, Hamarøy

2 kommuner i Nord-Trøndelag: Røyrvik, Snåsa

I flertallet av disse kommunene er det hele kommunen som er med i STN-området, men i 6 kommuner bare deler av kommunen; Lebesby, Nordkapp, Måsøy, Sørreisa, Evenes og Hamarøy. Det er i hovedsak bygdeområder i disse kommunene som er med i STN-området, mens tettstedene er utenfor. STN-området omfatter bare hele områder nord for Saltfjellet, så kommunene Røyrvik og Snåsa er altså ikke med i STN-området.

Sør-Varanger, Alta og Tromsø er delvis med i STN-området, men er her utelatt på grunn av at de største delene av disse store kommunene og befolkningen ikke tilhører STN-området. Det bare er de tynt befolkede utkantene i disse kommunene som er med i STN-området.

Utvalget av de 24 kommunene representerer altså STN-området på en rimelig god måte, men med litt mer tettstedsbefolkning og litt mindre utkantbefolkning enn om en hadde brukt STN-området med deler av kommuner. I praksis er dette altså vanskelig på grunn av at det registerbaserte datagrunnlaget (Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) og registerbasert sysselsettingsstatistikk (RegSyss)) bare er tilgjengelig på kommunenivå, ikke på lavere geografisk nivå (grunnkrets, postnummer).

Aggregering til samiske regioner

Da det til dels er mange små kommuner med beskjedent antall kulturnæringsbedrifter og kultursysselsetting, har vi også valgt å aggregere tall til samiske regioner. De to samiske hovedstedene; Kárášjohka-Karasjok og Guovdageaidnu-Kautokeino er de eneste to kommunene vi ikke har aggregert sammen med andre kommuner, da disse hver for seg står for mange kulturnæringsbedrifter og –sysselsatte. Ellers har vi gruppert fjordkommuner i Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Nord-Troms i hver sitt geografiske område, og disse er også nordsamiske områder. Det samme gjelder de markasamiske områdene i grensetraktene mellom Troms og Nordland, som her er representert ved fem kommuner. De lulesamiske områdene og sørsamiske områdene er representert ved to kommuner hver. I hvilken grad disse utvalgte kommunegruppene er representative for sine samiske områder varierer, og det er særlig klart at de to kommunene i det store sørsamiske området bare utgjør en liten del av kommuner med sørsamisk bosetting i Trøndelag og på Helgeland.

Utviklingen og sammensetning av kulturnæringer i det samiske området er ellers sammenlignet med utviklingen i Nord-Norge og i landet.

1.3 Metodisk tilnærming og datagrunnlag

Analysene er gjennomført med grunnlag i data fra to hovedkilder i Statistisk sentralbyrå, den registerbaserte sysselsettingsstatistikken (RegSyss) og Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF). Data fra den registerbaserte sysselsettingsstatistikken (RegSyss), som dekker all sysselsetting uavhengig av næring og sektor, er brukt til analyser av sysselsettingsutviklingen i kulturnæringene i de samiske områdene. Data fra Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) er brukt som grunnlag for analyser av dagens bedriftsstruktur og sysselsettingsstruktur i kulturnæringene i de samiske områdene.

1.3.1 Sysselsetting fra registerbasert sysselsettingsstatistikk (RegSyss)

Dette er en sysselsettingsstatistikk som Statistisk sentralbyrå (SSB) produserer med grunnlag i en rekke register, bl.a. NAVs arbeidsgiver-/arbeidstakerregister, lønns- og trekkoppgaveregisteret, selvangivelsesregisteret og Enhetsregisteret. Formålet med statistikken er å få en mest mulig heldekkende sysselsettingsstatistikk som måler sysselsetting i alle næringer og sektorer etter samme sysselsettingsdefinisjon. Statistikken ble først etablert fra år 2000, før det hadde en egne statistikkgrunnlag for arbeidstakere (Arbeidstakerregisteret) og selvstendige (diverse register)¹.

De sysselsettingsdata som er brukt i dette prosjektet er tall fordelt på detaljert næring; på 5-siffer næringskode, som Norut Alta-Áltá i en årrekke har bestilt og tilrettelagt for analyser. For å kunne velge ut de kulturnæringer som er definert, og holde utenfor næringer som ikke er med i definisjonen, er det nødvendig med så detaljert

---

¹ Basert på tallene for arbeidstakere og selvstendige produserte Statistisk sentralbyrå uoffisielle sysselsettingstall for bruk i PANDA-modellen, som SINTEF administrerer. I databasen til PANDA-modellen ligger derfor sysselsettingsdata tilbake til 1986, men ikke på detaljerte næringskoder som gjør det mulig å skille ut f.eks. kulturnæringer.

næringsinndeling. Sysselsettingsdata er geografisk detaljert på kommunenivå, og fordelt på kjønn.

På grunn av endringer i næringskoder (2002 og 2008) og sysselsettingsdefinisjon (2005), er ikke sysselsettingstallene helt sammenlignbare over tid, det er mindre brudd i tidsserien. På grunnlag av doble sett med data for 2008 (overgang fra næringskode SN2002 til SN2007) og 2005 (endring i sysselsettingsdefinisjonen) har vi konstruert en sammenhengende tidsserie uten brudd fra 2002, som pr. dato går til 2011. Tallene er for 4. kvartal de aktuelle årene. Da noen av de næringskodene som gjelder kulturnæringer ikke eksisterte før 2002, og det heller ikke er dobbelt sett data for 2002, har vi valgt å ikke forsøke å utnytte data fra 2000-01. Tidsserien starter derfor i 2002.

Sysselsettingsdefinisjonen i denne statistikken er lite streng, man trenger bare å utføre inntektsgivende arbeid av minst en times varighet pr uke, evt. være fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon fra slikt arbeid. Dette innebærer at de aller fleste med liten deltidsjobb også regnes med som sysselsatte, og gir slik sett en vi sysselsettingsdefinisjon. Aldersgrensen for å komme med i statistikken er 15 år (før 2005 var den 16 år), så skoleungdom og studenter som har en liten jobb kommer altså med som sysselsatte i statistikken.

De sysselsatte registreres ellers bare på i en næring. Dersom de har flere jobber, er det den som er størst målt i antall timer, evt. målt i inntekt for selvstendig næringsdrivende, som de blir registrert i. Dette innebærer at personer som har flere arbeidsforhold, bare registreres i det viktigste arbeidsforholdet, det vi kan kalle hovedyrket. Eventuelle bijobber kommer altså ikke fram i denne statistikken. For å si noe om bijobbsysselsetting i kulturnæringene må vi derfor også benytte oss av andre kilder, og har avslutningsvis i rapporten gjort en drøfting basert på både RegSyss og data fra Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF).

1.3.2 Bedriftsstruktur og sysselsettingsstruktur fra Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF)

Hovedformålet med å utnytte data fra bedrifts- og foretaksregisteret er å gi et bilde av bedriftsstrukturen innen kulturnæringene i samiske områder. Datakilden for denne statistikken er Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) og Enhetsregisteret (ER), begge register administrert av Brønnøysundregistrene. Opplysningen om antall ansatte kommer fra Arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret som NAV administrerer. Hovedregelen her er at man må arbeide men enn fem timer pr. uke for å bli registrert som ansatt, altså en noe strengere begrensning

Dataene sammenholdes også med andre registre, bl.a. regnskapsdata og merverdiavgiftsdata for selvstendig næringsdrivende, for å sikre at det bare er aktive bedrifter som er omfattet.

På samme måte som for RegSyss har Norut Alta-Áltá bestilt data fra Bedrifts- og foretaksregisteret på detaljert 5-sifret næringskode. Bedrifter er registrert på næringskoden, etter størrelsen på bedriften målt i antall ansatte, og fordelt på kommuner. I dette prosjektet har vi utnyttet data for siste tilgjengelige år, som er pr. 1.1.2012, og fått et bilde av bedriftsstrukturen i de ulike næringene.

Vi har også utnyttet ansettedata fra BoF til analyser av i hvilken grad de ulike kulturnæringene er dominert av selvstendig næringsdrivende som driver for seg selv, eller av bedrifter med et visst antall ansatte.

Til slutt har vi med grunnlag i både data for antall ansatte og antall selvstendig næringsdrivende fra BoF og antall sysselsatte fra RegSyss gjort en drøfting av grad av hovedyrke og biyrke i de ulike kulturnæringene. Dette er basert på at summen av antallet selvstendig næringsdrivende og ansatte fra BoF i noen kulturnæringer overstiger antallet sysselsatte registrert i RegSyss (bare hovedyrke), noe som indikerer at det i disse næringene er en del som har det som biyrke/binæring ved siden av et annet hovedyrke.

2 Vekst i kulturnæringsysselssetting i samiske områder

2.1 Større vekst i sysselsettingen i kulturnæringer i de samiske områdene enn i landsdelen og landet

Både i de samiske områdene, i Nord-Norge og på landsbasis har det vært vekst i sysselsettingen i kulturnæringene det siste tiåret. I dette avsnittet skal vi se nærmere på hvilke kulturnæringer denne veksten har kommet i, og hvordan denne veksten i de samiske områdene har vært sammenlignet med landsdelen og landet. Dernest vil vi drøfte nærmere hvordan denne veksten er knyttet til næringsutvikling eller i større grad relatert til offentlig virksomhet. Men først gir vi en oversikt over sysselsettingen i kulturnæringene i de samiske områdene, for å se hvilken type virksomhet som omfattes av kulturnæringene her, sammenlignet med landsdelen og landet.

I dette kapitlet er det sysselsettingsstatistikken (RegSyss) som er lagt til grunn. Dette er en sysselsettingsstatistikk som Statistisk sentralbyrå (SSB) produserer med grunnlag i en rekke register. Som sysselsatte er regnet alle som er registrert med et arbeidsforhold på minimum 1 time pr uke, så terskelen for å komme med som deltidssysselsatt er lav. De aller fleste har imidlertid et langt større arbeidsforhold, og om lag 3/4 har en arbeidstid på 30 timer eller mer. De sysselsatte er bare registrert med ett arbeidsforhold, og bestemmelsen av dette er basert på arbeidstid, evt. inntekt fra næringsvirksomhet. Statistikken gir altså en oversikt over sysselsatte etter hovedyrke, mens biyrker ikke kommer med. Vi vil gjøre en nærmere vurdering av dette med biyrker i det neste kapitlet hvor vi ser på bedriftsstruktur og sysselsetting i bedrifter.

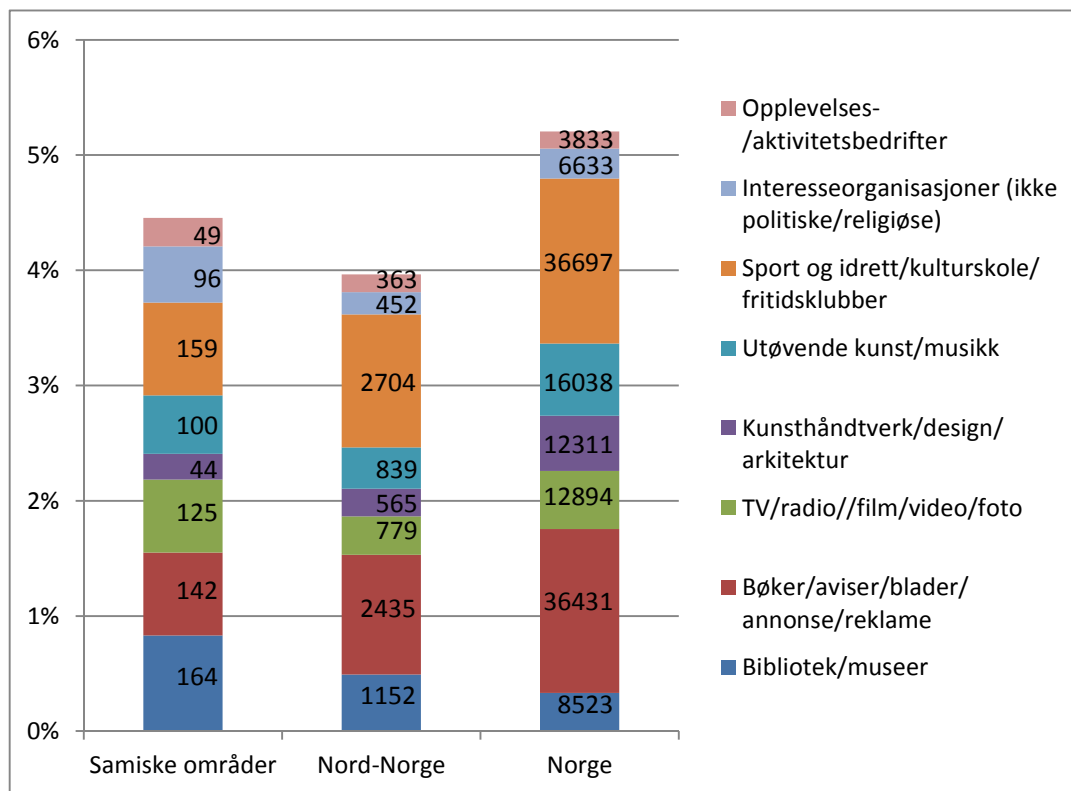
2.1.1 En oversikt over sysselsettingen i kulturnæringene i de samiske områdene

Bibliotek/museer, TV/radio og utøvende kunst sterkt representert i samiske områder

Bibliotek/museer er en viktig del av kultursysselsettingen i samiske områder, og utgjør klart høyere andel av sysselsettingen her enn i landsdelen og landet. Dette er i all hovedsak snakk om offentlig eller offentlig finansiert sysselsetting. De fleste bibliotekene er kommunale folkebibliotek, og har til sammen omkring 60 sysselsatte i de 24 kommunene som i denne studien utgjør de samiske områdene. Det er klart flest kvinner som arbeider i bibliotekene, og kvinneandelen er $\frac{3}{4}$.

Museene er i all hovedsak kulturhistoriske museer, noen spesifikt samiske museer, og sysselsetter totalt omkring 90 personer. I tillegg er det noen ansatte i arkiv og naturhistoriske museer. De fleste museene er organisert som stiftelser eller selskap, men

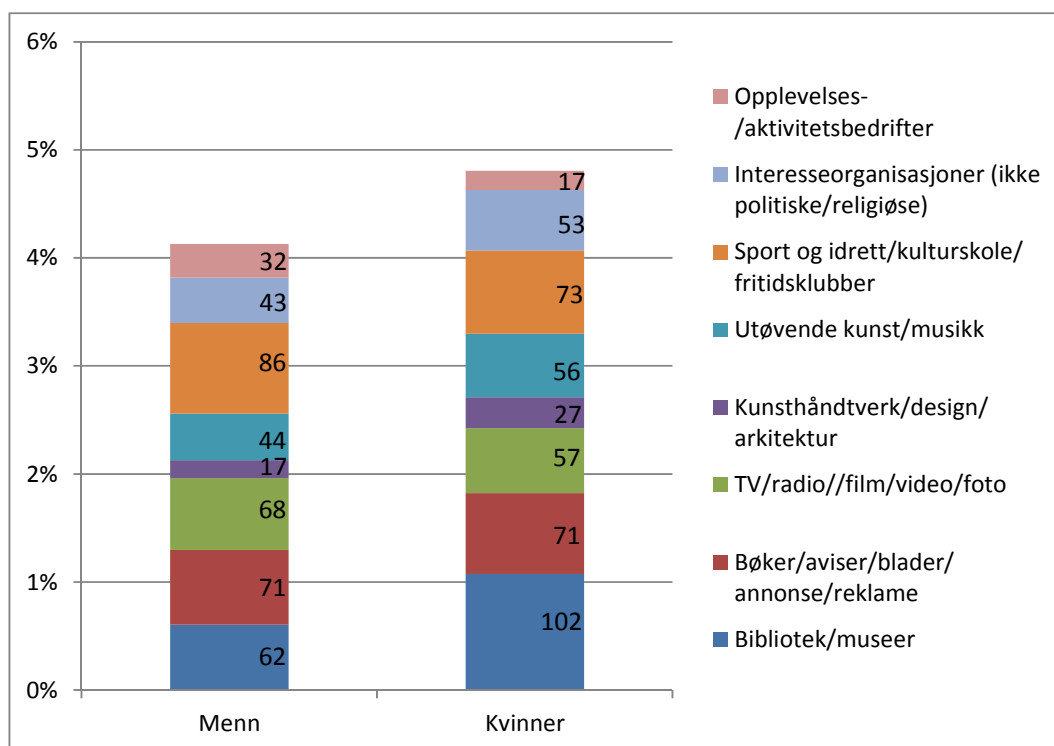
er offentlig eid og finansiert. I museene arbeider omtrent like mange menn og kvinner. Den store kvinneovervekten i bibliotekene gir likevel kulturnæringen bibliotek og museer en kvinneandel på 62%.

Figur 2.1 *Andel og antall sysselsatte som arbeider i kulturnæringer i samiske områder, Nord-Norge og Norge 2011, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbejdet av Norut Alta-Áltá.*

De trykte mediene, *bøker/blader/aviser samt annonse/reklame*, utgjør derimot en lavere andel av sysselsettingen i samiske områder enn i Nord-Norge og landet. I de samiske områdene er den største delen av denne kulturnæringen avisene, dels norskspråklige og dels samiske aviser, som til sammen sysselsetter vel 80 personer. Videre utgjøres kulturnæringene her av bokforlag som sysselsetter omkring 30 personer, bokhandlere med knapt 15 sysselsatte og knappe 10 oversettere og tolker. Annonse/reklame sysselsetter svært få i de samiske områdene. Det er like mange kvinner som menn i denne kulturnæringen, og det gjelder også i hovedsak for avisene som utgjør størst del av sysselsettingen i denne næringen.

Kulturnæringen *TV/radio/film/video/foto* er viktig i de samiske områdene, og sterkere representert her enn i landsdelen og landet. Mye av dette skyldes NRK Sami radio som med sine vel 100 ansatte står for det meste av sysselsettingen i denne næringen. I tillegg er det noen nærradioer, noen små filmproduksjonsselskap og noen fotografer. Antallet menn er litt høyere enn antallet kvinner i denne næringen, og det gjelder også for NRK Sami Radio, men en kvinneandel på 46% gir nesten kjønnsbalanse.

Figur 2.2 *Andel og antall sysselsatte menn og kvinner som arbeider i kulturnæringer i samiske områder 2011, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbejdet av Norut Alta-Áltá.*

Kunsthåndverk/design/arkitektur er derimot underrepresentert og den minste kulturnæringen i de samiske områdene. De fleste sysselsatte i denne næringen, omkring 35 personer, finner vi innen kunsthåndverk. Dette er i hovedsak sølv- og gullsmeder, samt noen knivsmeder og duodjiutøvere². I tillegg kommer noen få designere og arkitekter. Det er flere kvinner enn menn blant kunsthåndtverkerne, og særlig gjelder dette sølv- og gullsmedene.

Med *utøvende kunst menes musikere, visuelle kunstnere, forfattere, scenekunstnere*. Med i denne næringen er også tatt med musikkprodusenter og etableringer for kunstnerisk virksomhet (gallerier), men det sistnevnte er det ikke mye av i de samiske områdene. Flest sysselsatte innen denne kulturnæringen i de samiske områdene er det av visuelle kunstnere, der det er registrert vel 30 sysselsatte. Dette omfatter bildende kunstnere, men også duodjiutøvere. Det store flertallet av disse er kvinner. Antallet sysselsatte innen musikk totalt er også nærmere 30 omtrent likt fordelt på musikere, musikkprodusenter og lydstudio, og her er flertallet menn. Videre er omkring 15 sysselsatte innen scenekunst, samt omkring 10 forfattere, omtrent likt fordelt på kvinner og menn. Innslaget av

² Bare duodjiutøvere med størst inntekter fra duodji regnes som sysselsatte innen kunsthåndverk eller utøvende kunst, og de fleste duodjiutøvere har hovedinntektene fra reindrift og er følgelig registrert i den næringen. For duodjiutøvere eksisterer en driftstilskuddsordning (Karlstad og Lie 2010), så disse utøvere er altså i noen grad offentlig støttet, men utgjør altså en liten del av denne kulturnæringen.

utøvende kunst er klart høyere i de samiske områdene enn i landsdelen ellers, og utgjør nesten like høy andel av totalsysselsettingen som i landet.

Kulturnæringene i det utvidede kulturbegrep også viktig i samiske områder, særlig interesseorganisasjoner

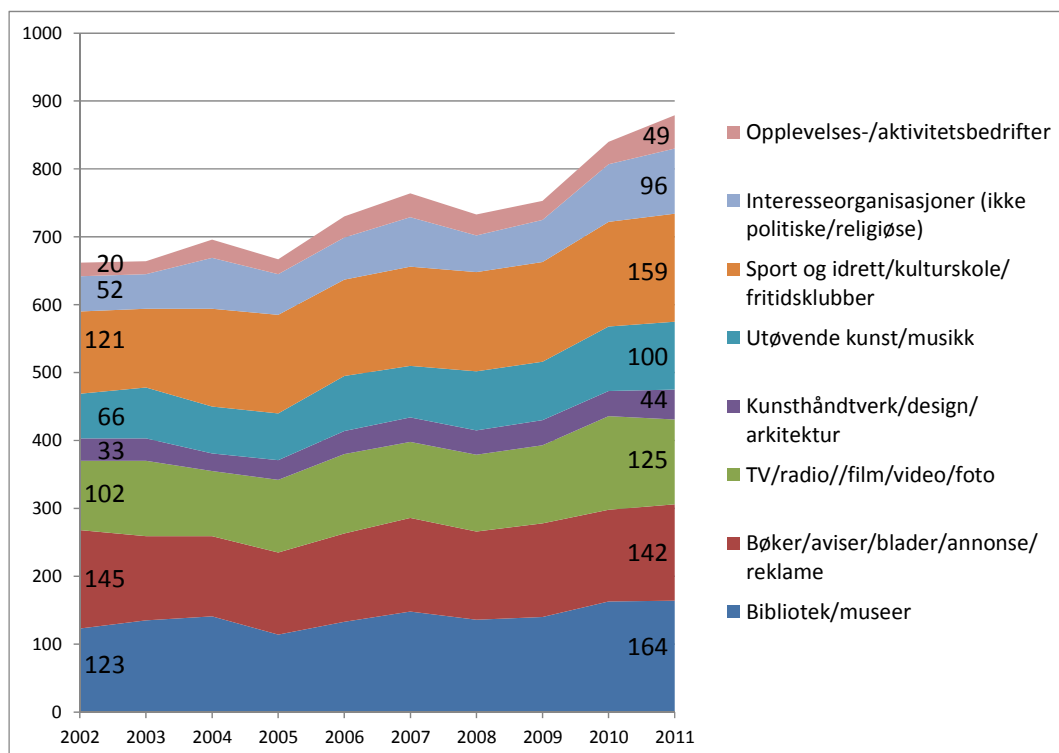
De tre siste kulturnæringene tilhører det utvidede kulturbegrepet, men på ulike måter. *Sport og idrett/kulturskole/fritidsklubber* er også samlekategori som omfatter litt ulike kulturnæringer. Sport og idrett omfatter på den ene siden drift av idrettsanlegg, og idrettslag/idrettskretser, som sysselsetter knapt 40 personer, litt flere menn enn kvinner. På den andre siden omfatter dette butikkhandel med sportsutstyr, spill og leker som sysselsetter nesten 50 personer i de samiske områdene, også noe flere menn enn kvinner. I tillegg kommer drift av treningssentre og andre sportsaktiviteter, men det er få sysselsatte i disse kommunene. Den andre delen av denne kulturnæringen utgjøres av kulturskole og fritidsklubbvirksomhet, som i hovedsak er kommunal og sysselsetter omkring 70 personer, omtrent like mange kvinner som menn. Mye av denne næringen er altså offentlig eid og/eller finansiert. Andelen næringen utgjør av totalsysselsettingen er imidlertid lavere her enn i landsdelen og landet.

Interesseorganisasjoner er egentlig ingen kulturnæring, men er tatt med både her og tidligere fordi det har vist seg at næringskategorien inneholder interessant kulturvirksomhet. Den er dessuten klart overrepresentert i samiske områder sammenlignet med landsdelen og landet. Vi vil presisere at politiske og religiøse organisasjoner ikke er med i denne oversikten. Når vi ser nærmere på denne næringskategorien i samiske områder ser vi at den omfatter viktige samiske språk-/kulturinstitusjoner/-sentra, og en del samiske organisasjoner. De nesten 100 som er ansatt her er altså i stor grad kulturarbeidere i samiske områder, og det er altså litt flere kvinner enn menn i disse institusjonene. En annen sak er at dette for det meste er offentlig finansierte institusjoner, og altså i liten grad kulturnæringsbedrifter.

Den mest interessante kulturnæringen sett fra et næringsperspektiv er nok opplevelses-/aktivitetsbedrifter, og disse sysselsetter nærmere 50 personer i de samiske områdene, hvorav 2/3 er menn. Den omfatter festivalarrangører, og bedrifter som driver med fisketurisme, villmarksopplevelser, hundekjøring, skikjøring m.m. Andelen denne næringen utgjør av totalsysselsettingen er litt høyere i de samiske områdene enn ellers i landsdelen og landet.

2.1.2 Størst vekst i interesseorganisasjoner, utøvende kunst/musikk og sport og fritidsvirksomhet i de samiske områdene

Antallet sysselsatte i kulturnæringer i samiske områder har vokst fra vel 660 i 2002 til nærmere 880 ved utgangen av 2011. Dette utgjør en vekst på 33 %, som er klart høyere enn veksten i Nord-Norge (21%) og på landsbasis (16%) siden 2002. Veksten har primært kommet etter 2005. Samtidig har sysselsettingen totalt sett i de samiske områdene stagnert, og kulturnæringene har derfor blitt en viktigere del av totalsysselsettingen i disse områdene. I 2002 utgjorde sysselsettingen i kulturnæringene 3,3 % av totalsysselsettingen, en andel som har steget til 4,5 % i 2011. I Nord-Norge som helhet er andelen litt lavere med 4,0 %, mens den på landsbasis er 5,2 %.

Figur 2.3 Antall sysselsatte i kulturnæringer i samiske områder 2002-11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbejdet av Norut Alta-Áltá.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	123	114	136	164	+41	+33%
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	145	121	130	142	-3	-2%
TV/radio/film/video/foto	102	107	113	125	+23	+23%
Kunsthåndverk/design/arkitektur	33	29	36	44	+11	+33%
Utøvende kunst/musikk	66	69	87	100	+34	+52%
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	121	145	146	159	+38	+31%
Interesseorganisasjoner	52	60	54	96	+44	+85%
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	20	22	31	49	+29	+145%
Sum	662	667	733	879	+217	+33%
Andel av totalt sysselsatte	3%	3%	4%	4%		

Tabell 2.1 Antall sysselsatte i 8 kulturnæringer i 24 samiske kommuner 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbejdet av Norut Alta-Áltá.

Veksten har vært prosentvis størst i opplevelses-/aktivitetsbedrifter og interesseorganisasjoner (ikke politiske/religiøse) hvor sysselsettingen er omkring fordoblet, mens utøvende kunst/musikk har vokst med omkring 50%. Det har derimot ikke vært vekst i sysselsetting i trykte medier (aviser/blad/bøker), som altså er den kulturnæringen som har stagnert. Sammenlignet med Nord-Norge og landet har de

samiske områdene hatt større vekst i interesseorganisasjoner, kunsthåndverk og sport og fritidsvirksomhet enn i landet og landsdelen. Veksten i utøvende kunst og musikk har imidlertid vært enda større utenfor enn i de samiske områdene. De samiske områdene har ellers hatt mindre nedgang i sysselsettingen i trykte medier enn landsdelen og landet hvor denne kulturnæringen har hatt klar tilbakegang i sysselsetting.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Annonse/reklame	6	0	2	2	-4	
Arkitektur	3	2	3	2	-1	
Bibliotek/museer	123	114	136	164	+41	+33%
Bøker/aviser/blader	139	121	128	140	+1	+1%
Design	2	2	4	7	+5	
Film/video/foto	12	14	16	15	+3	
Kunsthåndverk	28	25	29	35	+7	+25%
Musikk	10	7	6	11	+1	
TV/radio	90	93	97	110	+20	+22%
Utvøvende kunst	56	62	81	89	+33	+59%
Sport og idrett	71	80	84	90	+19	+27%
Opplevelses-/aktivitetsbedrifter	20	22	31	49	+29	+145%
Interesseorganisasjoner	52	60	54	96	+44	+85%
Kulturskole	45	47	49	52	+7	+15%
Fritidsklubber barn/unge	5	18	13	17	+12	
Sum	662	667	733	879	+217	+33%
Andel av totalt sysselsatte	3%	3%	4%	4%		

Tabell 2.2 *Antall sysselsatte i 15 kulturnæringene i 24 samiske kommuner 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Den mer detaljerte tabellen der alle de 15 kulturnæringene er medregnet nyanserer bildet enda litt innen noen av næringene, men viser også at en del næringer er veldig små i de samiske områdene. Vi ser at utøvende kunst har vokst mer enn musikk. Videre at design har vokst men ikke arkitektur, men også at begge disse næringene er mye mindre enn kunsthåndverk. Annonse/reklame er også en svært liten næring i de samiske områdene. Film/video/foto er også en liten næring, men har hatt vekst på linje med "storebror" TV/radio. Innen det utvidede kulturbegrep ser vi at fritidsklubber hadde vekst tidlig, mens sport/idrett har vokst noe mer enn kulturskolevirksomheten.

Mer vekst i offentlig kultursysselsetting enn kulturnæringsvekst i de samiske områdene

Alle *bibliotek* og mange av *museene* er offentlig eide institusjoner, direkte kommunal virksomhet eller kommunalt eide selskap. En del museer er sektorplassert som privat sektor, men er da ofte organisert som stiftelser som i betydelig grad er basert på offentlig støtte. Veksten i sysselsetting i bibliotek og museer er altså i all hovedsak en offentlig finansiert vekst. Museene kan imidlertid ha en funksjon i forhold til reiselivsnæringen, som attraksjoner som tiltrekker seg besøkende, og på den måten generere inntekter for reiselivsnæringen.

Sysselsettingen i *TV/radio/film* m.m. har hatt noe vekst også i de samiske områdene, en vekst som i hovedsak kan knyttes til utviklingen av NRK Sami Radio, bl.a. satsingen på daglige samiske TV-nyhetssendinger. NRK Sami Radio står for det aller meste av sysselsettingen i denne kulturnæringen, som suppleres av små nærradioer og noen mindre filmprodusenter. Veksten i denne kulturnæringen er altså også i stor grad offentlig finansiert.

Kunsthåndverk/design/arkitektur er her skilt ut som en egen kulturnæring, selv om sysselsettingen i de samiske områdene er beskjeden. Veksten i denne kulturnæringen er i mindre grad offentlig finansiert, og i større grad basert på salg til det private markedet.

Det samme gjelder i stor grad for *utøvende kunst og musikk*, hvor det også har vært klar sysselsettingsvekst i de samiske områdene. Dette omfatter visuell kunst (inkludert duodji), litteratur, scenekunst og musikk. De fleste sysselsatte er utøvende kunstnere innen sitt felt, men i tillegg er medregnet musikkprodusenter. Det offentlig finansierte Beaivvás Sámi Teáhter sysselsetter de fleste scenekunstnerne i de samiske områdene, men ellers er de fleste kunstnere selvstendig næringsdrivende. Både kunstnere, musikere og musikkprodusenter kan motta offentlig støtte, og Sametinget administrerer blant annet støtteordninger for samisk litteratur og musikkproduksjon.

Innen trykte medier; *aviser/blader/bøker m.m.*, har det altså ikke vært sysselsettingsvekst. Avishusene utgjør størst del av denne kulturnæringen i de samiske områdene, og har litt over halvparten av de sysselsatte i kulturnæringen. Bokforlag, trykkerier, oversettere, bokhandlere og annonse/reklamebyrå utgjør de øvrige deler av denne kulturnæringen. Dette er stort sett private virksomheter, men pressestøtte og særlig støtte til utgivelse av samiske aviser, blader og bøker, gir også denne kulturnæringen et betydelig offentlig bein å stå på.

Innslaget av offentlig sysselsetting, finansiering og støtte er større i kulturnæringene i de samiske områdene enn i landsdelen og landet. Dette kan i stor grad forstås med at kulturnæringene er viktige kultur- og språkbærere i de samiske områdene, og slik sett støttes av både Sametinget og norsk kulturpolitikk. I tillegg er markedene for kulturnæringstjenester i samiske områder begrenset i størrelse, og dette gjelder særlig for de lule- og sørsamiske områdene.

Også mest offentlig vekst innen "det utvidete kulturbegrep" i de samiske områdene

De tre siste kulturnæringene som her er medregnet er sport/idrett/kulturskole, interesseorganisasjoner og opplevelses-/aktivitetsbedrifter og alle tre har altså hatt klar vekst i de samiske områdene. Disse regnes ikke alltid med som kulturnæring (Haraldsen m.fl. 2004, 2008), men vi har i tidligere analyser og arbeid i Finnmark regnet dem med (Karlstad 2005, Finnmarksstatistikken 2008), og i SSBs kulturstatistikk er sport og fritidsvirksomhet medregnet fra og med 2008.

Sport og fritidsvirksomhet omfatter drift av idrettsanlegg, idrettsklubber, treningssentre og sportsbutikker, kulturskole og fritidsklubber for barn. Mye av dette er altså sysselsetting i frivillig arbeid for idretts- og kulturaktiviteter, i stor grad for barn og unge, og er i betydelig grad offentlig finansiert. Treningssentre og sportsutstyrsbutikker er derimot kommersielle bedrifter.

Interesseorganisasjoner er her skilt ut som egen kulturnæring, og er altså den kulturnæringen som har vokst mest i de samiske områdene. Kategorien er noe uensartet og omfatter både organisasjoner (ikke partipolitiske/religiøse organisasjoner eller

fagforeninger) og institusjoner. Samiske senter som er etablert som stiftelser eller selskap som Saemien Sijte / Sørsamisk museum og kultursenter i Snåsa/Snåasen, Várdobáiki samisk senter i Evenes og Davvi Álbmoggiid Guovddás/ Senter for nordlige folk i Gáivuotna-Kåfjord, er plassert i denne næringskategorien, og etableringen av disse sentrene står for mye av veksten i denne næringen det siste tiåret. Andre lignende senter er plassert i andre næringskategorier, f.eks. Árran lulesamiske senter i Tysfjord som er kategorisert som museum.

Opplevelses- og arrangementsbedriftene som retter seg mot reiselivsmarkedet er derimot i hovedsak bedrifter i vanlig forstand, og disse har altså hatt stor vekst i sysselsettingen. Dette omfatter som nevnt festivalarrangører, og bedrifter som driver med fisketurisme, villmarksopplevelser, hundekjøring, skikjøring m.m.

2.2 Kulturnæringsssysselsettingen er ulik i de ulike samiske områder

I dette avsnittet skal vi se nærmere på kulturnæringsssysselsettingen i de ulike samiske områdene. Først ser vi på innslaget av kulturnæringer totalt i de ulike samiske områdene, og så følger en nærmere studie av sammensetningen av kulturnæringer og utviklingen i kulturnæringene i de ulike samiske områdene.

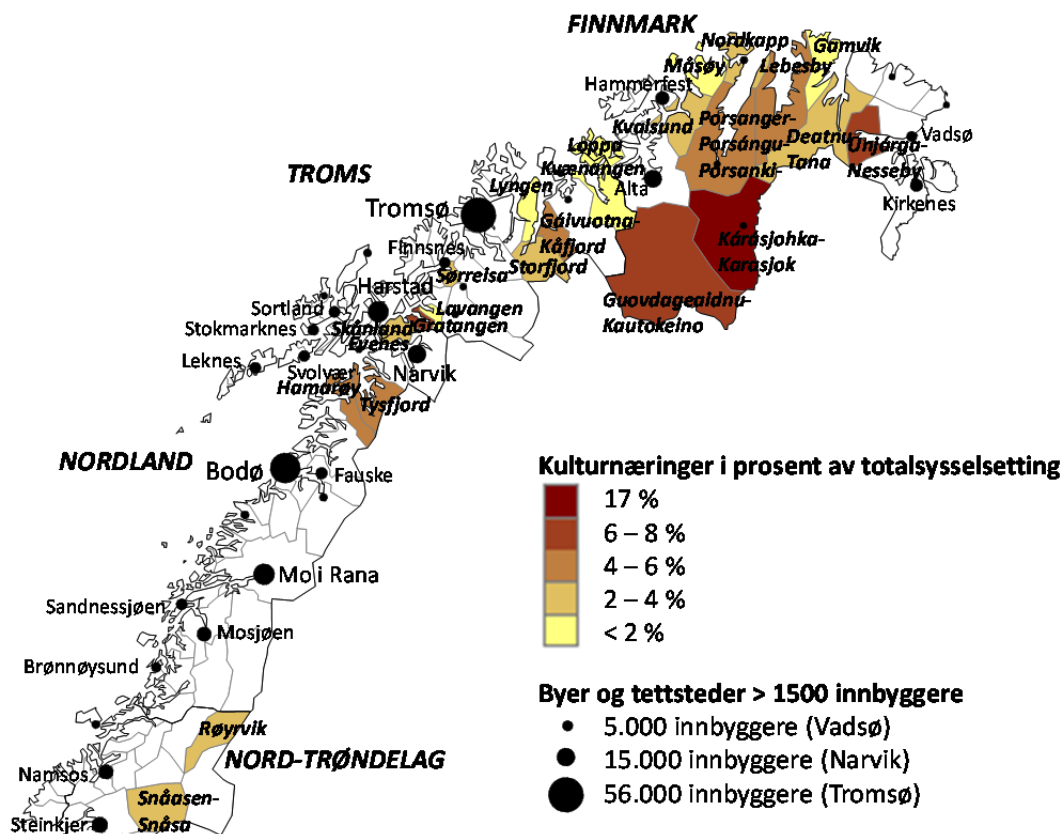
2.2.1 Innslaget av kulturnæringer høyest i Indre Finnmark

Kulturnæringenes andel av totalsysselsettingen i dag varierer mye blant de 24 kommunene som her er inkludert i det samiske området. Gjennomsnittet på 4,5 % er altså litt høyere enn landsdelen og litt lavere enn landsgjennomsnittet, men de samiske områdene inneholder både kommuner med mye kultursysselsetting og kommuner med nesten ingen kultursysselsetting.

Klart høyest andel kultursysselsetting har Kárásjohka-Karasjok hvor de utgjør 17 % av totalsysselsettingen. Det er over 230 sysselsatt i kulturbedrifter og kulturinstitusjoner i den samiske hovedstaden, hvorav nærmere 100 er ansatt i NRK Sami Radio.

Deretter følger Guovdageaidnu-Kautokeino (8 %), Gratangen (7 %), Unjárga-Nesseby og Porsanger-Porsángu-Porsanki (6 %). Antallet kultursysselsetting er størst i Guovdageaidnu-Kautokeino og Porsanger-Porsángu-Porsanki med litt over 100 i begge kommunene, mens antallet i småkommunene Gratangen og Unjárga-Nesseby er mellom 20 og 30.

Kommunene med de laveste andelen kultursysselsetting finner vi i fjord- og kyststrøkene i Troms og Finnmark. Dette er gjerne også kommuner med relativt liten samisk befolkning.

Figur 2.4 Andel sysselsatte i kulturnæringer av totalsyssetting i samiske områder 2011, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.

2.2.2 De to samiske hovedstedene

Kárásjohka-Karasjok og Guovdageaidnu-Kautokeino er med framveksten av samiske institusjoner de siste par tiårene blitt de to samiske hovedstedene i Norge. Sametinget, NRK Sami Radio, og samiske museum, aviser og forlag har hovedsete i Kárásjohka-Karasjok, mens Sámi Allaskuvla/Samisk Høgskole (inkludert tidl. Nordisk Samisk institutt), Sametingets språk- og utdanningsavdelinger og Beavvvás Sámi Teáhter ligger i Guovdageaidnu-Kautokeino. I tillegg til kulturinstitusjoner har altså disse stedene det meste av de samiske politiske institusjoner og de samiske utdanningsinstitusjonene, inkludert hver sin samiske videregående skole.

NRK Sami Radio er den viktigste grunnen til den høye kultursyssettingen i Kárásjohka-Karasjok, men forlaget Davvi Girji, den største samiskspråklige avisa Sami Aviisa og det sentrale samiske museet Sámiid Vuorká-Dávvirat/De samiske samlinger bidrar også med mange kulturarbeidsplasser. Det er mye offentlig og offentlig finansiert kultursyssetting i Kárásjohka-Karasjok, men også noe sysselsetting innen opplevelses-/aktivitetsbedrifter. Kárásjohka-Karasjok har alene over en fjerdedel av de sysselsatte i kulturnæringer i samiske områder.

Guovdageaidnu-Kautokeino har mange av kunsthåndtverkerne innenfor gull- og sølvsmedvirksomhet, mange visuelle kunstnere og institusjonen Duodjeinstituhitta,

Beaivvás Sámi Teáhter og en del samiske interesseorganisasjoner (ikke politiske/religiøse).

Utviklingen i kulturnæringssysselsetting har imidlertid vært ulik på de to stedene. Mens Kárásjohka-Karasjok har hatt vekst, særlig etter 2008, hadde Guovdageaidnu-Kautokeino nedgang i kultursysselsettingen fram til 2005. Noe vekst har det vært de siste årene, men antallet sysselsatte er likevel mindre i 2011 enn i 2002. Dette innebærer at mens andelen kultursysselsatte av alle sysselsatte i Kárásjohka-Karasjok har steget fra 13% til 17%, har andelen i Guovdageaidnu-Kautokeino gått ned fra 9% til 8%.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	16	12	17	18	+2	
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	37	40	44	52	+15	+41%
TV/radio/film/video/foto	81	84	89	101	+20	+25%
Kunsthåndverk/design/arkitektur	3	4	3	4	+1	
Utøvende kunst/musikk	5	10	11	12	+7	
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	10	17	14	19	+9	
Interesseorganisasjoner	6	9	6	16	+10	
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	11	11	6	12	+1	
Sum	169	187	190	234	+65	+38%
Andel av totalt sysselsatte	13%	15%	13%	17%		

Tabell 2.3 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Kárásjohka-Karasjok 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Kárásjohka-Karasjok har i motsetning til en del andre samiske områder hatt vekst innen trykte medier. Dette gjelder både bokforlag og aviser. Videre har det vært vekst innen TV/radio, hvilket bl.a. kommer av at NRK Sami Radio³ har vokst og satset på daglige TV-nyhetssendinger på samisk.

Antallet utøvende kunstnere/musikere og musikkprodusenter er ikke så stort, men har mer enn fordoblet seg siste tiåret. Det har også vært vekst innen interesseorganisasjoner, trolig samiske organisasjoner, som altså har fått betydelig representasjon på stedet. Til slutt har det også vært vekst i sport og idrett/kulturskole m.m., og dette skyldes mest vekst i butikkhandel med sport- og fritidsutstyr.

I Guovdageaidnu-Kautokeino ser vi derimot en klar nedgang i sysselsettingen i trykte medier. Dette skyldes dels nedgang i sysselsettingen i aviser, og nedgang innen annonse/reklame. Det har også vært stor nedgang i sysselsettingen i interesseorganisasjoner i kommunen, en utvikling som altså er motsatt av den i Kárásjohka-Karasjok.

³ Ikke alle de ansatte som er registrert ved NRK Sami Radio i Kárásjohka-Karasjok har arbeidssted der, da noen bemanner lokalkontorer i Guovdageaidnu- Kautokeino, Detanu-Tana, Gáivuotna-Kåfjord, Tromsø, Skånland, Tysfjord, Snåasen-Snåsa og Oslo. De fleste av disse er en- eller tomannskontorer, men i Guovdageaidnu- Kautokeino er det et kontor med 7-8 ansatte.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	6	4	2	5	-1	
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	22	15	13	9	-13	-59%
TV/radio/film/video/foto	2	4	4	8	+6	
Kunsthåndverk/design/arkitektur	19	15	20	24	+5	
Utøvende kunst/musikk	30	24	39	41	+11	+37%
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	3	0	2	1	-2	
Interesseorganisasjoner	27	25	9	12	-15	-56%
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	1	0	3	4	+3	
Sum	110	87	92	104	-6	-5%
Andel av totalt sysselsatte	9%	7%	7%	8%		

Tabell 2.4 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Guovdageaidnu-Kautokeino 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbejdet av Norut Alta-Áltá.*

Innen den lille næringen TV/radio og film/video/foto har det derimot vært litt vekst i sysselsettingen, knyttet til filmproduksjon⁴. Kunsthåndverk har også hatt vekst, hvilket i Guovdageaidnu-Kautokeino betyr økning i antallet gull- og sølvmeder. Størst har imidlertid økningen vært innen utøvende kunst og musikk. Det er særlig visuell kunst som har hatt sysselsettingsvekst, mens det ikke har vært nevneverdig vekst innen scenekunst, musikk og litteratur. Hvorvidt veksten i visuell kunst er knyttet til duodji vet vi ikke sikkert.

2.2.3 Fjordområder i Øst-Finnmark

Kommunene Unjárga-Nesseby, Deatnu-Tana, Gamvik og Lebesby representerer de samiske fjordområdene i Øst-Finnmark. De to førstnevnte har en større og høyere andel samisk befolkning enn de to sistnevnte, og i Gamvik og Lebesby er det primært fjordstrøkene som utgjør de samiske områdene⁵.

Av disse fire kommunene er det altså Unjárga-Nesseby som har høyest andel kultursysselatte, dernest følger Lebesby, videre Deatnu-Tana, og til sist Gamvik som har svært få kulturarbeidsplasser. Kultursysselsettingen i Unjárga-Nesseby, finner vi primært i museer og bibliotek, i Varanger samiske museum og folkebiblioteket med den felles bibliotekbussen for Deatnu-Tana og Unjárga-Nesseby. I Deatnu-Tana er det mest kultursysselsetting i sølvmedvirksomhet, bokhandel, sportshandel, idrettslag og kulturskole. I Lebesby er det den nystartede avisen Kyst og Fjord, bokhandel, sportshandel og folkebibliotek som står for sysselsettingen.

⁴ Guovdageaidnu-Kautokeino har også det største lokalkontoret i NRK Sami Radio, med omkring 7-8 ansatte, men disse er i sysselsettingsstatistikken registrert med arbeidssted ved hovedkontoret i Kárášjohka-Karasjok. Litt av veksten som er registrert i NRK Sami radio i Kárášjohka-Karasjok, kan altså ha kommet i Guovdageaidnu-Kautokeino, og antallet kultursysselatte innen TV/radio/film er altså høyere enn tabellen gir uttrykk for.

⁵ Andelen av befolkningen over 18 år som er registrert i Sametingets valgmannntall er over 50% i Unjárga-Nesseby og nærmere 40% i Deatnu-Tana, mens den er 17% i Lebesby og 9% i Gamvik. Hele Gamvik er med i STN-området, mens kommunesenteret Kjøllefjord med flertallet av befolkningen i Lebesby ikke er med i STN-området.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	19	21	19	21	+2	
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	9	5	7	15	+6	
TV/radio/film/video/foto	1	1	4	4	+3	
Kunsthåndverk/design/arkitektur	6	6	6	7	+1	
Utøvende kunst/musikk	4	4	4	6	+2	
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	13	16	21	22	+9	
Interesseorganisasjoner	2	6	7	5	+3	
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	1	1	6	4	+3	
Sum	55	60	74	84	+29	+53%
Andel av totalt sysselsatte	2%	2%	3%	3%		

Tabell 2.5 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Unjárga-Nesseby, Deatnu-Tana, Gamvik og Lebesby 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Både Unjárga-Nesseby, Lebesby og Deatnu-Tana har hatt klar vekst i antallet kultursysselsatte, og økt andelen kulturarbeidsplasser klart det siste tiåret.

Dette området har også litt overraskende hatt sysselsettingsvekst innen trykte medier. Dette skyldes primært oppstarten av magasinet "Kyst og fjord" med base i Lebesby kommune. Den største veksten finner vi innen sport og idrett/kulturskole m.m., og skyldes vekst innen idrettslag og idrettsanlegg. Noe vekst har det også vært i de små næringene utøvende kunst og filmproduksjon og opplevelses-/aktivitetsbedrifter, samt innen interesseorganisasjoner.

2.2.4 Fjordområder i Vest-Finnmark

Porsanger-Porsángu-Porsanki, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund og Loppa utgjør de samiske fjordområdene i Vest-Finnmark. Innslaget av samisk befolkning varierer imidlertid, og er trolig høyest i Porsanger og Kvalsund⁶, og relativt lavt i de andre kystkommunene.

Den største delen av, og den høyeste andelen kultursysselsetting i dette området, har Porsanger-Porsángu-Porsanki kommune. Porsanger har bl.a. avisa Sagat, og en del sysselsatte i sport og idrettsrelatert virksomhet, bl.a. Finnmark idrettskrets og Finnmark fotballkrets. I Nordkapp er det mest kultursysselsetting i museer, bibliotek, bokhandel, Nordkapp nærradio, avisen Finnmarksposten, kulturskolen, og de siste årene opplevelsesaktiviteter.

⁶ I Porsanger og Kvalsund er henholdsvis 23% og 19% av befolkningen over 18 år registrert i Sametingets valgmannntall, mens andelene er 8%, 5% og 4% i henholdsvis Måsøy, Loppa og Nordkapp. Kommunesentrene Honningsvåg i Nordkapp og Havøysund i Måsøy med flertallet av befolkningen i disse to kommunene er ikke med i STN-området.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	18	20	26	27	+9	
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	38	43	47	49	+11	+29%
TV/radio/film/video/foto	13	13	13	7	-6	
Kunsthåndverk/design/arkitektur	0	0	0	0	0	
Utøvende kunst/musikk	15	13	17	22	+7	
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	52	52	50	54	+2	+4%
Interesseorganisasjoner	4	3	7	12	+8	
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	1	3	5	9	+8	
Sum	141	147	165	180	+39	+28%
Andel av totalt sysselsatte	3%	3%	3%	4%		

Tabell 2.6 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Porsanger-Porsángu-Porsanki, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund og Loppa 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbejdet av Norut Alta-Áltá.*

Det meste av veksten i kultursysselsetting i fjordområdene i Vest-Finnmark har også kommet i Porsanger. Veksten har kommet innen de fleste kulturnæringene. Vekst i avishuset Sagat, utøvende kunst/musikk og interesseorganisasjoner har gitt Porsanger kulturvekst. Museumsveksten har også kommet i Nordkapp knyttet til etableringen av museumsnettverket Kystmuseene i Finnmark⁷, og det er i Nordkapp det har vært størst vekst i opplevelses-/aktivitetsbedrifter.

2.2.5 Fjordområder i Nord-Troms

Kommunene rundt fjordene Kvænangen og Lyngen utgjør de samiske fjordområdene i Nord-Troms. Dette er kommunene Kvænangen, Gáivuotna-Kåfjord, Storfjord og Lyngen, som alle har en betydelig samisk befolkning⁸.

Kulturnæringssysselsettingen er imidlertid beskjedent i disse kommunene, med unntak for Gáivuotna-Kåfjord som har over halvparten av kultursysselsettingen i disse kommunene. Her er det Riddu-riddu-festivalen og Davvi Álbmoggiid Guovddás /Senter for nordlige folk i Gáivuotna-Kåfjord, som bidrar mest til kultursysselsetting, men bibliotek, kulturskole og opplevelsesbedrifter bidrar også.

⁷ Sysselsettingen i RegSys viser mye større vekst i sysselsetting i museer i Nordkapp enn den reelle veksten, da de øvrige museene fra og med 2005 er registrert med arbeidskommune Nordkapp, mens de faktisk ikke har flyttet. Blant annet gjelder det Gjenreisningsmuseet i Hammerfest med omkring 10 ansatte. Vi har korrigert for dette, slik at de sysselsatte i Kystmuseene fortsatt er fordelt på alle kommunene de har aktivitet i.

⁸ Andelen av befolkningen over 18 år registrert i Sametingets valgmanntall er 20% i Gáivuotna-Kåfjord, og 8-12% i de øvrige tre kommunene. Alle fire kommunene er helt inkludert i STN-området.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	6	11	10	13	+7	
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	17	1	1	0	-17	
TV/radio/film/video/foto	0	1	1	1	+1	
Kunsthåndverk/design/arkitektur	0	0	1	0	0	
Utøvende kunst/musikk	3	6	5	9	+6	
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	12	20	19	19	+7	
Interesseorganisasjoner	5	3	2	16	+11	
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	4	2	8	15	+11	
Sum	47	44	47	73	+26	+55%
Andel av totalt sysselsatte	2%	1%	1%	2%		

Tabell 2.7 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Kvænangen, Gáivuotna-Kåffjord, Storffjord og Lyngen 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Det er i Gáivuotna-Kåffjord at det har vært vekst i kultursysselsettingen, og der har den vært stor. og da innen bibliotek/museer, utøvende kunst, sport/idrett/kulturskole og ikke minst innen interesseorganisasjoner og opplevelses-/aktivitetsbedrifter. I det siste tilfellet er det både Riddu-riddufestivalens vekst og vekst innen skikjøringsvirksomhet i Lyngen som har ført til økt sysselsetting. Veksten innen interesseorganisasjoner skyldes etableringen av Davvi Álbmoggiid Guovddás /Senter for nordlige folk i Gáivuotna-Kåffjord de siste årene. Bortfallet av sysselsetting innen trykte medier kommer av at avisen Framtid i Nord flyttet sitt administrasjon fra Gáivuotna-Kåffjord til Nordreisa tidlig på 2000-tallet.

2.2.6 Markasamiske områder

De markasamiske områdene utgjør de sørligste nordsamiske områdene i Norge, og har sitt tyngdepunkt i grensetraktene mellom Troms og Nordland. Her er det kommunene Sørreisa, Lavangen, Gratangen, Skånland og Evenes som representerer de markasamiske områdene. Innslaget av samiske befolkning varierer, og er trolig høyest i Lavangen og Skånland, og lavest i Sørreisa⁹.

Kulturnæringsysselsettingens andel i disse markasamiske kommunene er relativt lav, med unntak av i Gratangen og dels Evenes. I Gratangen er Nordnorsk fartøyvernssenter den klart største kulturinstitusjonen, og står for mye av kultursysselsettingen i kommunen. I Evenes er det den samiske språk- og kulturinstitusjonen Várdobáiki som er klart viktigste kultursysselsetter.

⁹ I Lavangen er 13% av befolkningen over 18 år registrert i Sametingets valgmanntall, mens det gjelder 8% i Skånland, 6% i Gratangen, 4% i Evenes og 2% i Sørreisa. Hele Lavangen, Gratangen og Skånland er med i STN-området, mens det bare gjelder deler av Sørreisa og Evenes, og her er kommunesentrene utenfor området.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	27	20	29	28	+1	
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	8	4	8	6	-2	
TV/radio/film/video/foto	5	4	2	4	-1	
Kunsthåndverk/design/arkitektur	3	3	5	4	+1	
Utøvende kunst/musikk	2	3	4	4	+2	
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	24	25	22	24	0	0%
Interesseorganisasjoner	4	10	12	20	+16	
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	1	2	2	3	+2	
Sum	74	71	84	93	+19	+26%
Andel av totalt sysselsatte	2%	2%	2%	3%		

Tabell 2.8 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Sørreisa, Lavangen, Gratangen, Skånland og Evenes 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Sysselsettingsveksten i disse områdene har i hovedsak bare kommet innen kulturnæringen interesseorganisasjoner. Det er oppbyggingen av den samiske institusjonen Várdobáiki samisk senter i Evenes som har resultert i denne veksten. I de øvrige kommunene har det ikke vært nevneverdig vekst i kulturnæringssysselsettingen.

2.2.7 Lulesamiske områder

Tysfjord og Hamarøy representerer det lulesamiske området som strekker seg fra Tysfjord i nord til Fauske i sør¹⁰. Den samiske befolkningen er størst i Tysfjord kommune, særlig omkring Drag på vestsiden av Tysfjorden¹¹.

Kultursysselsettingen i disse to kommunene er betydelig, og utgjør 4-5% av totalsysselsettingen i begge kommuner. I Tysfjord er det Árran lulesamiske senter på Drag som har mange av de kultursysselsatte, mens folkebiblioteket har noen. I Hamarøy har etableringen av Hamsunsenteret bidratt til økt kultursysselsetting, som ellers består av avisen Nord-Salten, kulturskole og idrettslag.

¹⁰ Områdene på sørsiden av Saltenfjorden og nord for Saltfjellet har tradisjonelt vært en del av det pitesamiske området, som ligger sør for det lulesamiske og nord for det umesamiske området. Det er ingen kommuner i dette området som er medregnet blant de 24 kommunene som representerer de samiske områdene, og det er få registrerte i Sametingets valgmanntall i disse kommunene.

¹¹ Andelen av befolkningen over 18 år registrert i Samemanntallet er 17% i Tysfjord og 2% i Hamarøy. Hele Tysfjord er med i STN-området, mens det bare gjelder indre del av Hamarøy kommune.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	29	24	31	48	+19	+66%
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	9	9	7	8	-1	
TV/radio/film/video/foto	0	0	0	0	0	
Kunsthåndverk/design/arkitektur	1	1	1	5	+4	
Utøvende kunst/musikk	6	8	6	4	-2	
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	5	7	5	9	+4	
Interesseorganisasjoner	0	0	1	1	+1	
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	1	2	1	0	-1	
Sum	51	51	52	75	+24	+47%
Andel av totalt sysselsatte	3%	3%	3%	4%		

Tabell 2.9 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Tysfjord og Hamarøy 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Veksten i dette området har i hovedsak kommet innen bibliotek/museer de siste årene. I Tysfjord har det i løpet av siste tiåret vært noe vekst i aktivitet og sysselsetting ved Arran lulesamiske senter på Drag, men den største veksten de siste årene har kommet ved oppbyggingen av Hamsunsenteret i Hamarøy.

2.2.8 Sørsamiske områder

Det er de to kommunene Snåsa/Snåasen og Røyrvik som her representerer det sørsamiske området. Det sørsamiske området strekker seg på norsk side helt fra Rana i Nordland til Engerdal i Hedmark, og omfatter det meste av Trøndelag øst og nord for Trondheim, samt Helgeland¹². Den sørsamiske befolkningen er imidlertid en liten minoritet i hele dette området, og utgjør en relativt liten andel i de aller fleste av disse kommunene. Røyrvik¹³ er den kommunen hvor den samiske befolkningen trolig utgjør høyest andel, mens Snåsa/Snåasen har viktige sørsamiske institusjoner som Saemien Sijte /Sørsamisk museum og kultursenter og undervisning på sørsamisk i skolen. Snåsa/Snåasen er en kommune med knapt 2200 innbyggere, mens det i Røyrvik bare bor 500 mennesker.

De sysselsatte i kulturnæringene utgjør bare 3 % av totalsysselsettingen i disse to kommunene, men om dette er representativt for de sørsamiske kommunene vet vi ikke. I Snåsa/Snåasen er det Saemien Sijte /Sørsamisk museum og kultursenter i næringen interesseorganisasjoner som er den største kulturarbeidsplassen, men har i tillegg kultursysselsetting i avisen Snåningen, folkebiblioteket, kulturskolen og et treningssenter. I Røyrvik er kulturskolen største kultursysselsetter.

¹² Nordre Helgeland (bl.a. Rana og Hemnes) tilhører opprinnelig det umesamiske området, men på norsk side er dette en del av det sørsamiske området, og bl.a. del av Sørsamisk valgkrets til Sametinget.

¹³ Andelen registrert i Sametingets valgmanntall er 8% i Røyrvik, mens den er 3% i Snåsa/Snåasen. I Namskogan, Grane og Hattfjelldal kommuner er også 3-4% registrert i Samemanntallet, men disse er altså ikke medregnet her blant kommunene som representerer de sørsamiske områdene. Røros, Rana og Trondheim er videre de kommunene i det sørsamiske området som har absolutt flest registrerte i Sametingets valgmanntall, men her utgjør de små andeler, høyest i Røros med knappe 2% av befolkningen over 18 år.

	2002	2005	2008	2011	Endr. 02-11	%-vis
Bibliotek/museer	2	2	2	4	+2	
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	5	4	3	3	-2	
TV/radio/film/video/foto	0	0	0	0	0	
Kunsthåndverk/design/arkitektur	1	0	0	0	-1	
Utøvende kunst/musikk	1	1	1	2	+1	
Sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber	2	8	13	11	+9	
Interesseorganisasjoner	4	4	10	14	+10	
Opplevelses/aktivitetsbedrifter	0	1	0	2	+2	
Sum	15	20	29	36	+21	
Andel av totalt sysselsatte	1%	2%	3%	3%		

Tabell 2.10 *Antall sysselsatte i kulturnæringer i Snåsa/Snåasen og Røyrvik 2002, -05, -08, -11, tall for 4. kvartal. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Det er oppbygginga av Saemien Sijte /Sørsamisk museum og kultursenter i næringen interesseorganisasjoner som står for en betydelig del av kultursysselsettingsveksten. Ellers har det vært vekst i sport og idrett/kulturskole m.m. noe som bl.a. skyldes vekst i kulturskolen og etableringen av et treningssenter i Snåsa/Snåasen. De øvrige kulturnæringene er små i omfang i disse to kommunene, og har ikke hatt vesentlig vekst.

3 Bedriftsstruktur og sysselsettingsstruktur i kulturnæringer i samiske områder

3.1 Bedriftsstruktur i kulturnæringene

I dette kapitlet er fokuset på bedriftsstruktur og sysselsettingsstruktur i kulturnæringene i de samiske områdene, det vil si bl.a. størrelse på bedrifter og grad av selvsysseletting i kulturnæringene. Til å belyse dette har vi brukt tall fra bedrifts- og foretaksregisteret (BoF). Bedrifter er her definert som "en lokalt avgrenset funksjonell enhet som hovedsakelig driver virksomhet innenfor en bestemt næringsgruppe". Bedrift er ikke en juridisk enhet da den kan være en del av et foretak med flere bedrifter. Det er foretakene som er de juridiske enhetene, som altså er aksjeselskaper, enkeltmannsforetak m.m.

Bedriftene som er registrert i BoF og regnet som kulturnæringsbedrifter er altså enheter som driver virksomhet innen kulturnæringene. Dette kan være vanlige kommersielle bedrifter, men kan også være ideelle selskap, stiftelser og avdelinger av offentlig virksomhet. Offentlige eide selskap er altså også bedrifter, og det ser også ut til å gjelde avdelinger i kommuner, f.eks. folkebiblioteker. Innenfor bibliotek/museer, TV/radio/film (pga. NRK) og sport og idrett/ fritidsvirksomhet/kulturskole er altså en stor del av sysselsettingen offentlig, og bedriftene offentlig eide selskap, stiftelser eller avdelinger i kommuner o.l..

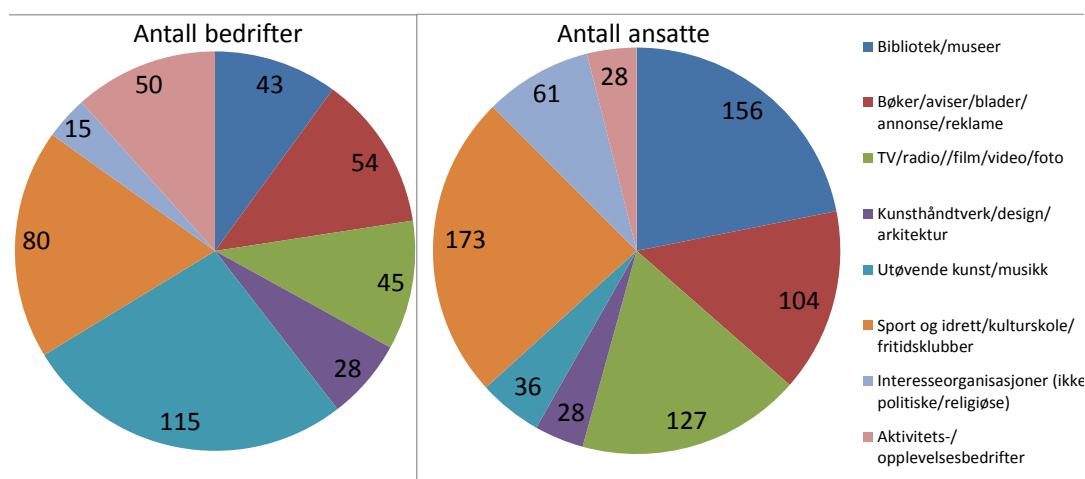
Opplysningene om bedriftene er registrert pr. 1.1. det aktuelle år, og vi har her benyttet oss av de siste tallene for 2012 for å belyse bedriftsstrukturen. Registreringen av antall ansatte er basert på litt andre avgrensninger enn Registerbasert sysselsettingsstatistikk, blant annet må de ansatte ha ett arbeidsforhold på over 5 timer pr uke. I tillegg er det slik at bedrifter som er enkeltmannsforetak o.l., ofte ikke er registrert med ansatte, bare innehaver. Og som vi skal se er det derfor i mange næringer mange bedrifter uten ansatte. Tallene for antall ansatte fra BoF er altså ikke sammenlignbare med sysselsettingstallene fra RegSyss som vi brukte i forrige kapittel.

3.1.1 Mange kulturnæringer preget av små bedrifter

Større offentlige virksomheter innen bibliotek/museer og små bedrifter innenfor kunsthåndverk/design, utøvende kunst/musikk og opplevelses-/aktivitetsbedrifter

I de 24 samiske kommunene var det ved årsskiftet registrert 43 *bibliotek/museer/arkiv* som er selvstendige enheter. 27 av disse er folkebiblioteker med i gjennomsnitt 2-3 ansatte, og altså som forventet ca. ett bibliotek i hver kommune. 11 av bedriftene er

museer, og har til sammen 75 ansatte¹⁴. Gjennomsnittsstørrelsen på museene er altså klart større enn bibliotekene. De største museene er Árran lulesamiske senter på Drag i Tysfjord, Hamsunsenteret i Hamarøy, Nordnorsk fartøyvernssenter i Gratangen, og nettverksmuseene Sámiid Vuorká-Dávvirat/De samiske samlinger med hovedsete i Kárásjohka-Karasjok, og Kystmuseene i Finnmark som har hovedsete i Honningsvåg i Nordkapp. Som offentlige eller offentlig finansierte virksomheter er det imidlertid ikke så meningsfullt å snakke om bedriftsstruktur i denne kulturnæringen.

Figur 3.1 *Antall bedrifter og antall ansatte i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret, SSB, bearbejdet av Norut Alta-Áltá.*

Det er i overkant av 50 bedrifter innen *trykte medier* i de samiske områdene. Det er for det første snakk om 11 aviser/blader som har knappe 70 ansatte. Gjennomsnittsstørrelsen er altså omkring 6 ansatte, og to av avisene har tosifret antall ansatte, det gjelder avisen Sagat i Porsanger og Sami Aviisa i Kárásjohka-Karasjok. Videre er det 10 andre forlag, de fleste bokforlag, som til sammen har ca. 20 ansatte. Dette er altså små bedrifter. De minste bedriftene i denne kulturnæringen er imidlertid de 20 tolke- og oversettelsesbedriftene, som knapt har registrert ansatte. Dette er antagelig små bedrifter som det ikke er registrert sysselsetting på, men vi antar at innehaverne av bedriftene har sitt arbeid i disse bedriftene. Det er altså avishusene og forlagene som står for det aller meste av sysselsettingen i denne næringen.

Videre er det registrert 45 bedrifter i næringen *TV/radio/film/video og foto*. 5 av disse er innen TV/radio, hvor den alt dominerende bedriften NRK Sami Radio med hovedsete i Kárásjohka-Karasjok står for det meste av sysselsettingen i hele denne kulturnæringen. Dette er også den eneste kulturnæringsbedriften i samiske områder som har over 100 ansatte. De øvrige 40 bedriftene fordeler seg likt på de to kategoriene filmprodusenter og fotografer. Halvparten av filmprodusentene er registrert med ansatte, men da bare 1-2, de

¹⁴ I og med at en del museer er organisert på tvers av kommuner, er kystmuseene i Finnmark også i Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) registrert med ansatte som har sitt arbeidssted utenfor de samiske kommunene, bl.a. ved Gjenreisningsmuseet i Hammerfest. Dette er det korrigert for på samme måte som i sysselsettingsdata (RegSyss).

øvrige er ikke registrert med ansatte. Nesten alle fotografbedriftene er uten ansatte registrert.

Den minste kulturnæringen er den som inneholder *kunsthåndverk/design/arkitektur*, og her er registrert knapt 30 bedrifter. 11 av bedriftene er registrert innen kunsthåndverk, de fleste er sølv- eller gullsmeder, og det er i disse bedriftene vi finner ansatte. Juhls sølvsmie i Guovdageaidnu-Kautokeino er den eneste registrert med over 10 ansatte, mens de fleste er små og gjennomsnittsstørrelsen er på 2-3 ansatte. Det er blant disse kunsthåndverksbedriftene vi også finner noen duodjiutøvere, men de fleste duodjiutøvere er som tidligere nevnt næringsplassert under reindrift, da duodji ofte drives i næringskombinasjon med reindrift, og disse kommer derfor ikke med i statistikken her. 13 av bedriftene er innen design, men ingen av disse er registrert med ansatte. Det er ellers få arkitektbedrifter i de 24 aktuelle kommunene, bare 4 er registrert, og 3 av disse er heller ikke registrert med ansatte.

	Antall be- drifter	Bedr. uten an- satte	Bedr. 1-4 an- satte	Bedr. 5-9 an- satte	Bedr. 10+ an- satte	Sum an- satte	Gjen- nom- snitt an- satte
Bibliotek/museer	43	3	32	4	4	156	3,6
Bøker/aviser/blader/ annonse/reklame	54	33	16	2	3	104	1,9
TV/radio/film/video/foto	45	31	12	1	1	127	2,8
Kunsthåndverk/design/ arkitektur	28	22	4	1	1	28	1,0
Utøvende kunst/musikk	115	103	9	2	1	36	0,3
Sport og idrett/kulturskole/ fritidsklubber	80	28	37	15	0	173	2,2
Interesseorganisasjoner (ikke politiske/religiøse)	15	1	9	3	2	61	4,1
Aktivitets- /opplevelsesbedrifter	50	40	9	1	0	28	0,6
Sum	430	261	128	29	12	713	1,7

Tabell 3.1 *Antall bedrifter etter størrelse i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Så er det registrert over 100 bedrifter innen *utøvende kunst/musikk*, men de aller fleste av disse er uten ansatte, det er altså trolig bare innehaveren som har en viss virksomhet i bedriften. 44 av disse bedriftene er innen musikk, og flertallet er utøvende musikere, de aller fleste uten ansatte. Det er også noen musikkprodusentselskap, de fleste er uten ansatte, men selskapet Idut registrert i Porsanger, som også opererer som forlag, har 5 ansatte. 32 av bedriftene i denne kulturnæringen er innen visuell kunst, og de fleste av disse har heller ikke ansatte. Det største og viktigste unntaket er Duodjeinstitutta med omkring 10 ansatte, men dette er ikke en bedrift i vanlig forstand, men en institusjon som skal veilede duodjiutøvere. Visuell kunst omfatter altså både bildende kunstnere og duodjiutøvere, og det er innen denne næringen vi finner de fleste av duodjibedriftene. Videre er det 21 bedrifter med forfattere, og disse er også med ett unntak uten ansatte.

Innen scenekunst er det 5 bedrifter, hvorav en er registrert med 11 ansatte, og det er Beavivás Sámi Teáhter. De øvrige 4 er bedrifter uten ansatte.

Mest offentlige virksomheter innen sport/kulturskole og interesseorganisasjoner, små private bedrifter innen opplevelsesaktiviteter

Det er registrert over 80 bedrifter innen *sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber*. Her er både vanlige bedrifter, lag og organisasjoner og offentlig virksomhet. Det er for det første registrert 43 bedrifter innen sport og idrett, fordelt på drift av idrettsanlegg, idrettslag og idrettsorganisasjoner, butikker som selger sportsutstyr, og treningssentre og arrangører av andre sportsaktiviteter. Totalt er det knapt 70 ansatte i disse virksomhetene, knapt 30 i sportsbutikker, vel 20 i idrettsanlegg og de resterende fordelt på lag og organisasjoner og treningssentre. Finnmark idrettskrets og Finnmark fotballkrets med sekretariat i Porsanger har de fleste ansatte innen lag/organisasjoner, øvrige idrettslag og -organisasjoner er registrert uten eller med svært få ansatte. Videre er det registrert 37 virksomheter innen kultur-/kunstskole og fritidsklubber for barn/unge, det aller meste som kommunal virksomhet, med til sammen vel 100 ansatte i de 24 kommunene. Dette er altså ikke ordinære kulturbedrifter, men kultursysseting.

Den neste kulturnæringen har det noe misvisende navnet *interesseorganisasjoner*, med tillegget "ikke politiske/religiøse", og omfatter virksomheter av ulike typer. Vi har tidligere nevnt at kategorien omfatter Saemien Sijte/ Sørsamisk museum og kultursenter i Snåsa/Snåasen, Várdobáiki samisk senter i Evenes og Davvi Álbmoggiid Guovddás/ Senter for nordlige folk i Gáivuotna-Kåfjord. Dette er institusjoner av en viss størrelse, og bidrar til at det totale antallet ansatte i denne kulturnæringen er på 60. I tillegg til denne typen institusjoner omfatter kategorien samiske organisasjoner, og deres ansatte som er ledere/sekretariat for disse organisasjonene. I denne kulturnæringen finner vi altså ikke vanlige bedrifter.

Derimot er det stort sett vanlige bedrifter innen *aktiviteter/opplevelser* hvor totalt 50 bedrifter er registrert i de 24 samiske kommunene. Flertallet av disse driver opplevelsesaktiviteter, men er små bedrifter. Totalt har de 50 bedriftene 28 ansatte registrert, og de fleste bedriftene er registrert uten ansatte. Av opplevelsesbedriftene med ansatte finner vi flere skikjøringsbedrifter omkring Lyngsfjorden, fuglesafari i Nordkapp og hundekjøring i Kárásjohka-Karasjok.

3.2 Sysselsettingsstruktur i kulturnæringene

Vi så over at flertallet av bedriftene i kulturnæringene er uten ansatte. Dette er ofte enkeltmannsforetak, der innehaver/eier er den eneste arbeidende, men altså ikke registrert som ansatt. Hvor mye innehaver/eier arbeider i bedriften er ukjent, og vedkommende kan gjerne ha ett annet arbeid ved siden av. I sysselsettingsstatistikken (RegSyss) kan vedkommende derfor være plassert i en annen næring basert på f.eks. et lønnstakerforhold, dersom dette andre arbeidet er mer omfattende enn næringsvirksomheten i bedriften.

En tolkning av data fra bedriftsstatistikken er følgelig at i tillegg til de registrerte ansatte, arbeider også innehavere/eiere av bedrifter i kulturnæringene. Hvor mye de arbeider er ukjent, men det gjelder altså også for de registrert ansatte, de kan være deltidsansatt (over 5 timer pr. uke). Det vi kan være rimelig sikker på er at i bedrifter uten ansatte er det

likevel en person som utfører arbeidet i bedriften, vanligvis innehaver/eier. Vårt resonnement er derfor at antallet sysselsatte i bedrifter i kulturnæringene er summen av de registrerte ansatte og bedrifter uten ansatte. Dette er da unike personer som i ulik grad arbeider i kulturnæringene, enten som selvstendig næringsdrivende eller som ansatte. Dette er en annen måte å regne sysselsetting på enn det en gjør når en baserer seg på den registerbaserte sysselsettingsstatistikken (RegSyss), og vi må presisere at disse to statistikkene ikke er sammenlignbare. I det siste avsnittet her skal vi likevel forsøke å utnytte de to statistikkgrunnlagene i sammenheng for å si noe mer om sysselsettingsstrukturen. Men først forholder vi oss isolert til hva data fra bedrifts- og foretaksregisteret sier om sysselsettingsstrukturen.

3.2.1 Selvstendig næringsdrivende og ansatte i kulturnæringene

Basert på resonnementet over og data fra Bedrifts- og foretaksregisteret kan vi lage oversikten nedenfor over sysselsatte i kulturnæringene i samiske områder fordelt på selvstendig næringsdrivende og ansatte. Vi ser at vi totalt da nærmer oss 1000 personer som har en arbeidstilknytning i kulturnæringene, fordelt på vel en fjerdedel selvstendig næringsdrivende og nesten tre fjerdedeler som er ansatte i kulturnæringsbedrifter og -institusjoner.

	Bedrifter uten ansatte – selvstendig næringsdrivende	Registrerte ansatte i bedrifter	Sum: selvstendig næringsdrivende + ansatte	Andel selvstendig næringsdrivende av summen
Bibliotek/museer	3	156	159	2%
Bøker/aviser/blader/ annonse/reklame	33	104	137	24%
TV/radio/film/video/foto	31	127	158	20%
Kunsthåndverk/design/ arkitektur	22	28	50	44%
Utøvende kunst/musikk	103	36	139	74%
Sport og idrett/kulturskole/ fritidsklubber	28	173	201	14%
Interesseorganisasjoner (ikke politiske/religiøse)	1	61	62	2%
Aktivitets-/opplevelsesbedrifter	40	28	68	59%
Sum	261	713	974	27%

Tabell 3.2 *Antall selvstendig næringsdrivende og antall ansatte i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret, SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Det er innen tre av kulturnæringene at vi finner en høy andel selvstendig næringsdrivende; Utøvende kunst/musikk, aktivitets-/opplevelsesbedrifter og kunsthåndverk/design/arkitektur. Dette var også naturlig nok de næringene som var mest dominert av små bedrifter. Innen disse næringene er det altså vanlig med selvsysselsetting

i enkeltmannsforetak e.l., mens relativt få bedrifter blir så store at de ansetter folk, og i så fall ikke mange ansatte.

Innen utøvende kunst/musikk er det særlig musikere, visuelle kunstnere og forfattere som er selvstendig næringsdrivende. Innen kunsthåndverk gjelder det særlig designere, men også tradisjonelle kunsthåndverkere er i mange tilfeller selvstendig næringsdrivende. Blant aktivitets-/opplevelsesbedriftene er det særlig arrangements- og aktivitetsarrangører som er selvstendig næringsdrivende

Innenfor trykte medier, TV/radio/film/video/foto og sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber er det et mindre innslag av selvstendig næringsdrivende, men vi finner dem gjerne i utvalgte nisjer innenfor disse næringene. Det gjelder oversettere/tolker som vi finner under bøker/aviser/blader m.m., fotografer/filmprodusenter som vi finner under TV/radio/film/video/foto og selvstendige idrettsinstruktører o.l. under sport/idrett/kulturskole m.m..

Innen bibliotek/museer og interesseorganisasjoner er det naturlig nok nesten ingen selvsysselsatte, da disse domineres av offentlig eller offentlig finansierte institusjoner.

3.2.2 Drøfting av forholdet hoved-/bibrerke i kulturnæringene – i noen kulturnæring er bibrerke vanlig

Avslutningsvis i dette kapitlet og denne rapporten vil vi bruke de to datagrunnlagene, den registerbaserte sysselsettingsstatistikken (RegSyss) og bedrifts- og foretaksregisteret (BoF), til å drøfte i hvilken grad sysselsettingen i de ulike kulturnæringene har preg av å være hovedyrke eller bibrerke. Ingen av kildene gir grunnlag for å skille fulltidssysselsetting fra deltidssysselsetting, da begge tar med deltidssysselsatte med lav stillingsprosent. Men en kan ut fra en sammenstilling av de to kildene drøfte omfanget av hovedyrke/bibrerke.

Det er likevel viktig å presisere at de to kildene ikke gir sammenlignbare tall for sysselsetting, både fordi definisjonene for å komme med i statistikken er forskjellige, og fordi de to kildene i ulik grad dekker hele arbeidslivet. De registrert sysselsatte i bedrifter i BoF må ha en stilling på over 5 timer pr. uke (altså over ca. 13%) stilling, mens det for å komme med i RegSyss er nok med 1 times arbeid pr. uke (altså ca. 3% stilling). Og for innehavere/eiere i bedrifter fra BoF er det ingen nedre grense for arbeidstid. Den andre forskjellen er at RegSyss dekker hele arbeidslivet, også offentlig sektor, mens BoF dekker virksomheter og bedrifter. Nå ser vi at BoF dekker ganske godt de kulturnæringene som er preget av offentlige eller offentlig eide virksomheter, f.eks. bibliotek/museer og kulturskoler, noe som tyder på at de fleste offentlige virksomheter også er med i BoF.

	Bedr. uten ansatte; selvst. nær. driv.	Reg. ansatte i bedr.	Sum: selvst. nær. ansatte	Reg. sysselsatte	Differanse: Ansatte BoF – sysselsatte RegSyss	Differanse: Sum selvst. nær. driv.+ ansatte BoF – sysselsatte RegSyss
Kilde	BoF	BoF	BoF	RegSyss	BoF/RegSyss	BoF/RegSyss
Bibliotek/museer	3	156	159	164	-8	-5
Bøker/aviser/blader/annonse/reklame	33	104	137	142	-38	-5
TV/radio/film/video/foto	31	127	158	125	2	33
Kunsthåndverk/design/arkitektur	22	28	50	44	-16	6
Utøvende kunst/musikk	103	36	139	100	-74	39
Sport og idrett/kulturskole/fritidsklubber	28	173	201	159	14	42
Interesseorganisasjoner (ikke politiske/religiøse)	1	61	62	96	-35	-34
Aktivitets-/opplevelsesbedrifter	40	28	68	49	-21	19
Sum	261	713	974	879	-166	95

Tabell 3.3 *Antall selvstendig næringsdrivende, antall ansatte og antall sysselsatte i kulturnæringer i 24 samiske kommuner, 1.1.2012. Kilde: Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) og registerbasert sysselsettingsstatistikk (RegSyss), SSB, bearbeidet av Norut Alta-Áltá.*

Biyrke/binæring innen film/video/foto og utøvende kunst/musikk

Sysselsettingsstrukturen i bibliotek/museer er preget av offentlige eller offentlig eide virksomheter, og vi ser også at sysselsettingstallene fra de to kildene er ganske like, noe som tyder på at de aller fleste sysselsatte i denne kulturnæringen har dette som hovedyrke. I og med at det er en kvinnedominert næring, er det nok noe deltidssysselsetting, men altså likevel hovedyrke for de fleste sysselsatte.

Innen bøker/aviser/blader m.m. er det en viss andel selvstendige, særlig blant oversettere/tolker. Sysselsettingstallene fra de to kildene tyder også på at disse har det som hovedyrke, da summen av selvstendige og ansatte fra BoF er nær sysselsettingstallene fra RegSyss.

Innen TV/radio/film/video/foto er derimot forholdet at de selvstendige, som i denne næringen i stor grad består av fotografer/filmprodusenter, har dette som biyrke. Vi antar det fordi antallet ansatte i BoF er omtrent det samme som antallet sysselsatte i RegSyss. Det betyr at de selvstendige fotografene/filmprodusentene i hovedsak er registrert med et hovedyrke i en annen næring.

Kunsthåndtverkerne er i betydelig grad selvstendige, men det ser også ut til at de primært har dette som hovedyrke. Antallet sysselsatte i RegSyss er nesten like høyt som summen av antallet selvstendige og antallet ansatte registrert i BoF.

Kulturnæringen med høyest andel selvstendige er som vi har sett utøvende kunst/musikk, med over 100 slike enmanns-/kvinnesbedrifter registrert. En god del av disse har det åpenbart som hovedyrke, da sysselsettingstallene fra RegSyss er mye høyere enn ansattetallene fra BoF. Men det er også en del bedrifter som har innehavere/eiere som trolig har et annet hovedyrke, og vi kan ut fra tallene anslå at det gjelder omtrent 40 av enmannsbedriftene. Av disse enmannsbedriftene er det altså slik at vel halvparten (anslagsvis ca. 60) har utøvende kunst/musikk som hovedyrke, mens de resterende har det som biyrke.

Biyrke/binæring innen kulturskoleundervisning og aktivitets-/opplevelsesbedrifter

Også innen sport/idrett/kulturskole/fritidsklubber er det flere personer registrert som selvstendige eller ansatte i BoF enn det er sysselsatte registrert i RegSyss. Det er ca. 40 flere, noe som betyr at det trolig er omkring 40 personer som ikke har dette som hovedyrke, i tillegg til de ca. 160 som har det som hovedyrke. De fleste av disse finner vi som ansatte innen kulturskoleundervisning, noe som betyr at de har en annen hovedjobb, men underviser i kulturskolen som bijobb. Dette er naturlig da mye kulturskoleundervisning pågår på ettermiddags-/kveldstid og kan kombineres med et annet yrke på dagtid.

Når det gjelder interesseorganisasjoner ser vi at antallet sysselsatte registrert i RegSyss er høyere enn antallet ansatte registrert i BoF, og i denne næringen er det naturlig nok ingen selvstendig næringsdrivende. Hvorfor det er flere registrert i RegSyss enn BoF, vet vi ikke noe sikkert om, men en forklaring kan være at noen av interesseorganisasjonene ikke er registrert i bedrifts- og foretaksregisteret, en annen at de kan være registrert i andre næringer. Ut fra tallene kan vi uansett tolke at det i denne næringen er få som har dette arbeidet som biyrke, de aller fleste registrert sysselsatte har det som hovedyrke.

Innen aktivitets-/opplevelsesbedrifter er det ca. 20 flere registrert i BoF enn i RegSyss, noe som tyder på at vi i tillegg til de sysselsatte i RegSyss som har dette som hovedyrke, finner en del som har det som biyrke/binæring, primært som selvstendig næringsdrivende. Ut fra tallene vil vi anslå at nærmere 50 har dette som hovedyrke, mens det altså i tillegg er ca. 20 som har det som binæring.

Oppsummert ser vi at binæringsvirksomhet innen kulturnæringene først og fremst er vanlig innen utøvende kunst/musikk, film/video/foto og aktivitets-/opplevelsesbedrifter. Blant disse er det altså vanlig å ha et annet hovedyrke, mens kulturnæringsvirksomheten er biaktivitet. I tillegg kommer at kulturskoleundervisning gjerne også er bijobb for mange som har andre hovedyrker, men dette er altså i hovedsak offentlig kultursysselsetting, ikke kulturnæringsvirksomhet.

Litteratur

- Espelien A. og Gran. A-B. (2011): *Kulturnæringens betydning for norsk økonomi. Status og utvikling 2000-09*. Menon-publikasjon nr. 9/2011. Rapport. Oslo
- Haraldsen, T., Hagen, S.E., og Alnes P.K.. (2008): *Kulturnæringene i Norge. Muligheter og utfordringer – en oppdatering av kartleggingen fra 2004*. ØF—Rapport nr. 12/2008. Østlandsforskning, Lillehammer.
- Haraldsen, T., Flygind, S.K., Overvåg, K. og Power, D. (2004): *Kartlegging av kulturnæringene i Norge – økonomisk betydning, vekst og utviklingspotensiale*. ØF—Rapport nr. 10/2004. Østlandsforskning, Lillehammer.
- Karlstad, Stig og Ivar Lie (2008): *Kulturnæringene – en vekstsektor i Finnmark?* Artikkel til Finnmarksstatistikken. Publisert på www.finnmarksanalyser.norut.no under emnet næringsliv.
- Karlstad, Stig (2005): *Kulturnæringer lengst nord. Verdiskaping, lønnsomhet eller bare kultur?* Rapport 2005:15 Norut NIBR Finnmark.
- Statistisk Sentralbyrå (2011): *Kulturstatistikk 2010*. Statistiske analyser 127. Statistisk sentralbyrå Oslo-Kongsvinger
- Statistisk Sentralbyrå (2010): *Kulturstatistikk 2009*. Statistiske analyser 117/2010. Statistisk sentralbyrå Oslo-Kongsvinger

Postboks 1463
9506 Alta
Besøksadr. Kunnskapsparken, Markedsgata 3

Internett: www.norut.no/alta/
E-post: post@finnmark.norut.no
Telefon +47 78 45 71 00
Telefaks +47 78 45 71 01
Foretaksnummer NO 983 551 661 MVA

Norut Alta er et forskningsinstitutt i forskningskonsernet Norut